

ELEKTRONİK TİCARETTE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Personal Data Protection in Electronic Trade

Ömer Faruk KUNTOĞLU*

Öz

Bilişim teknolojilerinin hayatın tüm alanlarına yönelik genişlemesi hızla sürmekte, ticari hayat da bu durumdan yoğun olarak etkilenmektedir. Günümüzde en küçük günlük ihtiyaçlar dahi elektronik ticaret kanalıyla karşılanabilirken ticari sözleşmelerin tarafı olan kişi ya da kurumlar büyük miktarda kişisel veri elde etmektedir. Öte yandan, kişilik hakları ve özel hayatın gizliliği bağlamında her türlü kişisel verinin gerek uluslararası düzenlemelerle gerekse iç mevzuatımızla korunması amaçlanmaktadır.

Çalışmamızda kişisel veriler ve elektronik ticaret konularında temel bilgiler sunulduktan sonra elektronik ticarete kişisel verilerin korunması bağlamında mevcut hukuki düzenlemelerle kişilere/şirketlere yüklenen yükümlülükler ortaya konulacaktır. Uygulamada bu yükümlülüklerin kişisel verilerin korunmasına yönelik arzu edilen korumayı ne ölçüde sağladığı konusu irdelenerek sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır.

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi Özel Hukuk Doktora Programı Öğrencisi, Hâkim, kuntoglu@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6927-9973.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 02.06.2020.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 27.05.2021.

Atıf/Citation: Kuntoğlu, Ömer Faruk. "Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunması." *Bilişim Hukuku Dergisi* 3, no: 1 (2021): 176-229.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Elektronik Ticaret, Veri Güvenliği, Veri Sorumlusu, İlgili Kişi.

Abstract

Expansion of information technologies in every part of our lives still continues and business life is intensively affected by this, as well. Currently, even the most basic daily needs are satisfied by means of electronic trade and this provides the personal or institutional parties of the contracts with so much personal information. On the other hand, in the context of personal rights and right of privacy, it is aimed to be protected of every kind of personal information by the international regulations and internal law.

In this study, after mentioning basic information in the subject of personal information and electronic trade, the obligation of the companies/persons put by law in force is going to be explained in the context of protection of personal information in electronic trade. Finally, solutions are going to be presented to the problems addressed by the question of how much those applied obligations ensure desired protection in protection of personal information.

Keywords: Personel Data, Electronic Trade, Data Security, Data Controller, Data Subject.

GİRİŞ

Teknolojinin hayatımızın tüm alanlarında hızla yaygınlık kazanması nedeniyle adaletten sağlığa, eğitimden ekonomiye akla gelen tüm alanlarda bilişim teknolojilerinin etkinliği her geçen gün daha fazla hissedilmektedir. Bilişim sistemleri üzerinden toplanan oldukça büyük miktarda verinin işleme, değerlendirilme ve analiz edilme süreçleri, birçok alanda çok köklü değişiklikler doğurmaktadır. Büyük Veri (*Big Data*), Yapay Zekâ, Makine Öğrenmesi gibi kavramlar hayatı değiştirirken yeni sorunlar da doğurmakta, bu durum hukuk dünyasına da bariz şekilde yansımaktadır.

Bilişim teknolojileri vasıtasıyla toplanan verinin önemli bir kısmı kişisel verilerdir. Daha önce sınırlı düzeyde elde edilen kişisel verilerin teknoloji vasıtasıyla devasa düzeye ulaşması; reklam faaliyetlerinden seçim sonuçlarını etkilemeye varıncaya kadar pek çok alanda veri sahiplerinin rızaları dışında ve güç odaklarınca menfaat temelli kullanılması, kişilik haklarına doğrudan bir müdahale anlamına gelmektedir.

1981 Yılında imzalanan "Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Uluslararası Sözleşmesi" kişisel verilerin korunması anlamında bir dönüm noktasıdır. Ülkemiz bu anlaşmaya taraf olmuş ve sonrasında iç hukukunda da gerekli düzenlemeleri yapmaya başlamış, son olarak Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nu¹ çıkartmıştır. Yine, Türkiye'nin bu konuda attığı önemli adımlardan birisi Kişisel Verileri Koruma Kurumunun kurulmasıdır. Ancak bütün bunlara rağmen bu konuda çok başlarda olduğumuz, özellikle uygulama anlamında emekleme döneminde olduğumuz da bir gerçektir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin gerek toplumun farkındalığının yeterli düzeyde olmaması, gerekse gerekli kamusal denetim mekanizmalarının tam olarak tesis edilememesi nedeniyle uygulamada ciddi sorunlar olduğu ortadadır. Öte yandan, günümüzde artık günlük mutfak ihtiyaçlarımızı karşılamaya varıncaya kadar kullandığımız elektronik ticaretin alanı her geçen gün genişlemektedir. Tecrübe edilmekte olan Covid-19 salgını söz konusu genişlemeyi hızlandırmıştır.

Elektronik ticaret işlemleri yapılırken yoğun olarak kişisel veriler kaydedilmektedir. Kullanıcı profilleri dâhil söz konusu kişisel veriler büyük sermaye şirketleri için üreten-tüketen kitleleri yönlendirmede kullanılmaktadır. Elektronik ticarete, alıcıların kişisel verilerinin korunması konusunda farkındalıklarının artırılması gerekmektedir. Yine hizmet

¹ RG. 07.04.2016, S. 29677.

sağlayıcı/aracı hizmet sağlayıcıların bu konudaki yükümlülüklerinin ortaya konulması, söz konusu yükümlülüklerin icra edilip edilmediğini denetleyecek mekanizmaların oluşturulması ve işlevsel hale getirilmesi şarttır.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın temel araştırma sorusu, kanundan kaynaklanan yükümlülüklerin uygulamada kişisel verilerin korunmasına yönelik arzu edilen korumayı ne ölçüde sağladığı noktasında toplanmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde kişisel verilerin korunması kavramı incelenecektir. İkinci bölümde elektronik ticaret ve elektronik sözleşmelere ilişkin temel hususlar açıklanmaya çalışılacaktır. Üçüncü bölümde genel anlamda kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler çerçevesinde elektronik ticaret yapan veri sorumlularının yükümlülükleri ile bu yükümlülüklerin hayata geçirilmesi amacıyla tesis edilen bazı uygulamalar incelenecek ve düzenlemelere uygun hareket edilmediği takdirde karşılaşılabilecek yaptırımlara değinilecektir. Sonuç kısmında ise mevzuat ile hedeflenen korumanın uygulamada gerçekleşip gerçekleşmediği ve bu konuda kanaatimizce izlenmesi gerekli yol açıklanmaya çalışılacaktır.

I. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

21. yüzyılda bilişim teknolojilerinin etki alanının hızla genişlediği görülmektedir. Eğitimden sağlığa, ticaretten siyasete neredeyse her alanda bilişim teknolojilerinin varlığı güçlü bir şekilde hissedilmektedir.

Hukuk sistemini devlet otoritesinin gücüyle tesis edilen yaptırımlara bağlanmış kurallar bütünü olarak tanımlamak mümkündür.² Hukuk sisteminin, topluma dokunan tüm yeniliklerle değişime uğrayacağı muhakkaktır. Bu çerçevede, bilişim teknolojilerinde meydana gelen değişim ve gelişmeler de

² TDK Sözlük, "Hukuk," erişim tarihi: Kasım 18, 2019, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=>.

hukuk dünyasında yeni sorunlara neden olarak yasama organını yeni hukuki düzenlemeler yapmaya zorlamaktadır.

Bilişim teknolojileri vasıtasıyla gerek kamu gerekse özel sektör sürekli kişisel verilerimizi elde etmektedir. Elde edilen veriler başka kişilerin özel bilgilerimize vakıf olması anlamına gelmektedir. Üzerinde biraz düşünüldüğünde, örneğin sosyal medya aracılığıyla ya da alışveriş, spor salonu kullanımı gibi etkinlikler sırasında kolaylıkla elde edilen kişisel verilerin bir istihbarat kurumunun ulaşmak istediği verilerin ötesine geçebildiğini görmek mümkün olur. Burada önemli olan kamunun ya da özel sektörün topladığı bu verileri kimlere aktardığı, başka amaçlarla kullanıp kullanmadığı hususlarıdır.³

Post-fordist üretim tarzına geçilmesi ile kişisel verilerin önemi artmıştır. Zira bu üretim tarzı içerisinde iletişim teknolojileri yoğun olarak kullanılmaktadır. Tüketiciler bir taraftan mal ve hizmetleri tüketirken; elde edilen kişisel veriler üzerinden yapılan analizler ile tüketim alışkanlıkları tespit edilerek, sermaye şirketlerinin geliştireceği stratejilere malzeme üretmiş olmaktadır. Dolayısıyla, bu anlamda tüketiciler için üreten-tüketiciler ifadesi kullanılabilir. Tüketiciler, kişisel verilerinin korunmasını isterken; bu verileri kazançlarını artıracak bir araç olarak gören sermaye şirketleri, kişisel verileri kullanmayı sürdürmek istemektedirler.⁴ Kişisel verilere ilişkin bu durum özel yaşamın bittiği endişesine yol açmıştır. Bu noktada, kişisel verilerin korunması hakkının ortaya çıkarılması ve bu kapsamda hukuki düzenlemelerin hayata geçirilmesi, özel hayatın korunması anlamında ciddi bir koruma kalkanının oluşmasına vesile olmuştur.⁵

³ Elif Küzeci, "Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması," *Türkiye Bilişim Derneği Bilişim Dergisi*, no. 128 (Ocak 2011): 43.

⁴ Serpil Karlıdağ, "Ekonomi Politik Acıdan Kişisel Verilerin Korunması," *Anme İdaresi Dergisi* 46, no. 1 (Mart 2013): 128.

⁵ Küzeci, "Anayasal Bir Hak," 142.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler, kişisel veri işleme süreçlerinin nesnesi durumunda olan bireyleri, kişisel verinin hak süjesi haline getirmektedir.⁶ Konuya ilişkin ilk çalışmalar Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa ülkelerinde 1970'lerde başlamıştır. Zira bu tarihler bilgisayarlar aracılığıyla geçmişe nazaran daha büyük miktarda kişisel verinin toplanmaya başladığı yıllardır.⁷

Kişisel verilerin korunması anlamında milletlerarası kriterlerin belirlendiği ilk çalışma Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından yapılmış ve 1980 yılında "*Gizliliğin Korunması ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Akışları Hakkında Rehber İlkeler*" belirlenmiştir.⁸ Bu ilkeler tavsiye niteliğinde, bağlayıcı olmayan ilkelerdir. Bu nedenle, yeni bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu çerçevede, 1981 yılında "*Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tâbi Tutulma Sürecinde Şahısların Korunması Sözleşmesi*" kabul edilmiştir. Bu belge, Avrupa'da ortaya çıkan kişisel verilerin korunması konusundaki ilk uluslararası hukuk metnidir. Sözleşme 1981 yılında kabul edilse de 1985 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, kişisel verilerin korunmasında etkili bir mekanizma getirmemektedir. Ancak, sözleşmenin bağlayıcı olması ve verilerin işlenmesi, depolanması ve aktarılması konularında hükümler içeriyor olması oldukça

⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu*, (Ankara: TBMM, 2016), 64, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>.

⁷ Küzeci, "Anayasal Bir Hak," 143-144.

⁸ Alaattin Bük, *Bilişim Alanında Kişisel Verilerin Korunması*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 65.

önemlidir.⁹ Türkiye bu sözleşmeyi imzalamış, sonraki süreçte iç hukukuna da aktarmıştır.¹⁰

Avrupa Birliği 1995 yılında “Kişisel Verilerin İşlenmesinde Gerçek Kişilerin Korunması Yönergesi (95/46/EC)”ni kabul etmiştir. Söz konusu yönergeyi tamamlamak üzere 1997 yılında “Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Mahremiyetin Korunması Yönergesi (97/66/EC)” kabul edilmiştir. 2002 yılında icra edilmeye başlanan “Elektronik İletişimde Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunması Yönergesi (2002/58/EC)” de bir diğer önemli düzenlemedir.¹¹

1982 tarihli Anayasamızın “Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması” başlıklı bölümünün “Özel Hayatın Gizliliği” başlıklı 20. maddesine 7 Mayıs 2010 tarihinde kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak şu fıkra eklenmiştir: *“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”*¹²

Anayasada bahsi geçen değişikliğin gerekçesinde, tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelerde “kişisel verilerin korunması” kavramının ısrarla vurgulandığı ifade edilerek, Türkiye’de farklı kanunlarda yer alan dolaylı hükümlerin yeterli

⁹ Habip Oğuz, “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum,” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, no. 3 (2013): 8.

¹⁰ Bkz. 6669 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tâbi Tutulma Sürecinde Bireylerin Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun, RG. 18.02.2016, S. 29628.

¹¹ Oğuz, “Elektronik Ortamda Kişisel,” 9.

¹² RG. 13.05.2010, S. 27580.

olmadığı belirtilmiştir.¹³ Anayasa değişikliği ile getirilen “*Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir*” hükmünün gereği olarak 7 Nisan 2016 tarihinde 6698 sayılı Kişisel Verilerin Koruması Kanunu (KVKK) yürürlüğe girmiştir.

KVKK'nın gerekçesi incelendiğinde; kişisel verilerin kullanılmasında bireyler ile mal ve hizmet sunanlar bakımından bazı kolaylıklar veya avantajların olduğu kabul edilse de söz konusu bilgilerin istismar edilme riskinin de söz konusu olduğu, bu risk ve fayda arasında makul bir dengenin oluşturulması gerektiği ifade edilmektedir. Gerekçede kişisel verilere ilişkin düzenlemelerin ayrı ayrı kanunlarda düzenlenmesinin sakıncalarına da değinilmektedir.

KVKK yürürlüğe girmeden önceki dönemde kişisel verilere ilişkin mevzuatta bir belirsizlik söz konusudur. Örneğin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” başlıklı dokuzuncu bölümü içerisinde, “kişisel verilerin kaydedilmesi” (m.135), “verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme” (m.136), “verileri yok etmeme” (m.138) gibi suçlara yer verilmiştir. Ancak, o tarih itibariyle mevzuatta kişisel verinin ne olduğunu tanımlayacak bir kanun bulunmadığından uygulamada ve yargılamada birçok tereddüt hasıl olmuştur.

Yine gerekçede, Avrupa Birliği'nin bu konudaki beklentilerine işaret edilerek; müstakil bir kanunumuzun olmamasının, emniyet birimlerinin uluslararası koordinasyonu için gerekli olan EUROPOL ve yargı birimlerinin uluslararası koordinasyonu için gerekli olan EUROJUST adlı sistemlerle entegrasyon kurmamıza engel oluşturduğu belirtilmektedir. Gerekçede, aynı nedenlerle, yabancı sermayenin ülkemizdeki yatırımlarını fonksiyonel olarak kullanması için zaruri olan veri

¹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu, (Ankara: TBMM, 2010), 9, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss497.pdf>.

aktarım sistemlerinin kurulmasının da mümkün olmadığını vurgu yapılmaktadır.¹⁴ Zira, bu konularda kendi iç hukuklarında düzenleme bulunan ülkeler bizim müstakil bir kanunumuzun bulunmamasını, kişisel verilerin korunması anlamında bir eksiklik olarak ileri sürmüş ve anılan veri aktarım mekanizmalarının kurulmasını kabul etmemişlerdir.

Konuyu açıklayabilmek için KVKK'da düzenlenen hususlara ana hatlarıyla değinmemiz gerekmektedir.

A. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Amacı ve Kapsamı

KVKK'nın iki temel amacı vardır: Temel hak ve özgürlüklerin korunması ile veri sorumlularının yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasların belirlenmesi (m.1). Kanunun kapsamında verileri işlenen gerçek kişiler ile veri sorumluları yer almaktadır (m.2). Kanun ilgili kişiyi, "*kişisel verisi işlenen gerçek kişi*" (m.3) olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla bir kişisel veriden bahsedebilmek için ortada muhakkak bir gerçek kişi bulunmalıdır.

KVKK kapsamında tüzel kişinin kişisel verisinden bahsetmek mümkün değildir. Örneğin, bir vakfın, şirketin ya da siyasal partinin kişisel verisi olmaz. Bu tüzel kişilikler şartları varsa ancak veri sorumlusu olabilecektir. Dolayısıyla, KVKK kapsamında tüzel kişilerin kişisel verilerinin korunması söz konusu değildir.¹⁵ Bu durum Alman mevzuatında da benzer şekilde düzenlenmiştir.¹⁶ Tüzel kişilere ait veri ve bilgiler, Türk Medeni Kanunu'nun kişilik hakkının korunmasına ilişkin hükümleri ve ilgili tüzel kişiye ilişkin özel mevzuatlarda hüküm

¹⁴ TBMM, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı, 5.

¹⁵ Sefer Oğuz, "Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri," *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi* 13, no.2 (2018): 125.

¹⁶ Harun Demirbaş, 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Hizmet Sağlayıcıları ve Aracı Hizmet Sağlayıcılarının Yükümlülükleri, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015), 62.

varsa bu hükümler çerçevesinde korunacaktır.¹⁷ Yine, ölen kişinin kişisel verilerinin de KVKK kapsamında korunması söz konusu olmayacaktır.¹⁸

B. Kişisel Veri, Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Kavramları

Kişisel verilerin toplanması devlet kurumunun ortaya çıkması sonrasında başlamıştır. Devlet, güvenlik ve kamu hizmeti gibi gerekçelerle kişisel verileri toplamaya başlamıştır. Zamanla tüketim ekonomisine geçilmiş ve bu noktada şirketler de işletmenin unsurları arasında yer alan müşteri çevresi bağlamında kişisel verileri toplamaya başlamışlardır.¹⁹

KVKK'nın 3. maddesine göre kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Doktrinde kişinin ailesine ilişkin veriler de kişisel veri olarak kabul edilmekte ve “bireyin şahsi, mesleki ve ailesine ilişkin özelliklerini gösteren, o bireyi diğer bireylerden ayırmayı ve niteliklerini ortaya koymayı sağlayan her türlü bilgi” olarak tanımlanmaktadır.²⁰ Avrupa Birliği Direktifi m. 2'deki tanım²¹ da mevzuatımızdaki tanımla örtüşmektedir.²²

Kimliği doğrudan tanımlayan verilere “telefon numarası, yaş, IP adresi (*Internet Protocol Address*), cinsiyet” verileri, örnek

¹⁷ Demirbaş, “6563 Sayılı Elektronik Ticaretin”, 62.

¹⁸ Yıldırım Keser, “Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza,” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 28, no.3 (2020): 1184.

¹⁹ Oğuz, “Kişisel Verilerin Korunması,” 122.

²⁰ Sinan Sami Akkurt, “Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış,” *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 2, no.1 (2020): 21.

²¹ “Directive 95/46/EC of The European Parliament and of The Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data,” EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=EN>.

²² Hayrünisa Özdemir, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009), 124.

olarak verilebilir.²³ Kimliği belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin kişisel verilere sigorta sicil numarası, vergi kimlik numarası örnek verilebilir zira bu veriler ek verilerle gerçek kişinin kimliğine ulaşmayı mümkün kılacaktır. Bu durum Kanunun gerekçesinde de ifade edilmiştir.²⁴

Avrupa Adalet Divanı *Breyer v. Federal Republic of Germany* davasına ilişkin kararında²⁵; kendilerine ait siteleri ziyaret edenlerin IP adreslerini, “siber saldırılara karşı korunma” gerekçesiyle depolamakta olan Alman kurumlarının işlemlerini değerlendirmiştir. Divan kararında, IP adreslerinin her ne kadar kime ait olduğu bilinmese de erişim sağlayıcılardan elde edilecek ek bilgi ile kime ait oldukları anlaşılacağından söz konusu IP adres verilerinin kimliği belirlenebilir kişiye ait kişisel veriler olduğu sonucuna varmıştır. Divana göre, ek verinin veri sorumlusunun elinde olması şart olmayıp mühim olan ek veriye ulaşılabilmesidir. Ancak ek veriye ulaşmak yasaksa ya da masraf, emek ve zaman bakımından güçlük söz konusu ise veriler belirlenebilir kabul edilmeyecektir.²⁶

Gerek işlenmesi gerekse aktarımı bakımından normal verilere göre farklı koşullara tabi olan ve en önemlisi, niteliği itibariyle ayrımcılığa neden olabileceği değerlendirilen özel nitelikli kişisel veriler de KVKK kapsamında korunmaktadır.²⁷

²³ Cengiz Paşaoğlu, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kişilerin Temel Hak ve Özgürlüklerini Korumak Amacındadır,” Video, 6:02, *1.e-Safe Boğaziçi Kişisel Verileri Korumada Yerli Çözümler Zirvesi*, yükleyen: e-Safe, yükleme tarihi: Ağustos 25, 2019, erişim tarihi: Şubat 21, 2020, https://www.youtube.com/watch?v=e-M392izsks&ab_channel=e-Safe.

²⁴ Keser, “Tüketicinin Kişisel Verisinin,” 1186.

²⁵ Avrupa Birliği Adalet Divanı, *Judgment of 19 October 2016, Breyer, C-582/14*, EU: C: 2016: 779, (<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=184668&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2725971>).

²⁶ Keser, “Tüketicinin Kişisel Verisinin,” 1187-1188.

²⁷ Cengiz Paşaoğlu, “Kişisel Verilerin Korunması,” 6:27.

Özel nitelikte kişisel veriler, kanunun 6. maddesinde “*kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri*” olarak tanımlanmıştır.

Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde (GDPR) bu verilerden “Hassas Veri” şeklinde bahsedilmektedir. Hassas veriler, esas itibariyle birer kişisel veridirler. Tüzüğün 9. maddesine göre, etnik mensubiyet, sağlığa ilişkin veriler, düşünceye ilişkin veriler bu kapsamdadır. Bu verilerin açıklanması özellikle son dönemde Avrupa ülkelerinde yaşanan ırk temelli saldırılar gibi durumlar da dikkate alındığında ciddi riskler taşıyabilecektir.

İşlenen her türlü kişisel veri KVKK kapsamında değildir. İlgili düzenlemeye göre; “*tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla*” (m.3) işlenen kişisel veriler KVKK kapsamında korunmaktadır. KVKK, veri kayıt sistemini ise 3. maddesinde “*kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemi*” olarak tanımlamaktadır.

KVKK kapsamında yer alan ilgili kişi dışındaki muhatap yani “*veri sorumlusu*” “*kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişi*” (m.3) olarak tanımlanmıştır. Veri sorumlusu, aslında kişisel verilere ilişkin süreci yöneten kişidir. Burada vurgulamamız gereken nokta, kişisel veriyi işleyen kişi bir gerçek kişi ise, örneğin karşımızda bir doktor, avukat, arabulucu varsa, veri sorumlusu bu gerçek kişi olacaktır. Ancak verinin işlenmesinde karşımıza muhatap olarak bir tüzel kişi çıktığında veri sorumlusu bu tüzel kişilik olacaktır. Bu durumda, yani veri sorumlusu tüzel kişi olduğunda, veri işlemeden sorumlu gerçek kişiler veri sorumlusu olamazlar. Tüzel kişinin sorumluluğu yetkili organlarınca yerine getirilecek ancak yine bu organlar ya da

organlarda yer alan gerçek kişiler değil, tüzel kişi, veri sorumlusu olarak kabul edilecektir.²⁸

Kamu kurumları söz konusu olduğunda, örneğin Adalet Bakanlığının muhatap olduğu varsayılırsa, veri sorumlusu Adalet Bakanlığı tüzel kişiliği olacaktır. Benzer şekilde, muhatap bir şirket ise veri sorumlusu bu şirketin görevlendirdiği kişi veya kişiler değil şirket tüzel kişiliği olacaktır.

KVKK kapsamında veri işleyen, “Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi” (KVKK m.3) şeklinde tanımlanmıştır. Veri işleyen sıfatını taşıyanlara, bulut depolama hizmeti sağlayan platformlar örnek gösterilebilir. Bu platformlar kişisel veriyi saklamakta, ancak irade veri sorumlusunda üzerinde kalmaktadır. Bulut hizmeti veren platformlar veri sorumlusunun talimatlarıyla hareket etmektedir.²⁹

C. Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri

KVKK veri sorumlusuna bazı yükümlülükler yüklemektedir. Aşağıda bu sorumluluklar irdelenecektir.

1. Genel İlkelere Uyum Sağlama

KVKK 4. maddede kişisel verilerin işlenmesinde dikkate alınması gereken genel ilkeler sayılmaktadır. Bu ilkeler: “verileri dürüstlük kurallarına ve hukuka uygun olarak işleme”, “verileri güncel ve doğru şekilde tutma”, “Verilerin tutulduğu amacın meşru ve aleni olması”, “verilerin, işlenmelerine dayanak olan belirli amaçlar kapsamında, ölçülü ve sınırlı olarak işlenmesi”, “verileri, mevzuatta öngörüldüğü süre kadar, mevzuatta bir süre öngörülmemişse işlenmelerine dayanak olan amacın

²⁸ “Kişisel Verileri Koruma Kanunu Hakkında Sıkça Sorulan Sorular,” KVKK, 32-33, erişim tarihi: Şubat 13, 2020, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4196/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Hakkinda-Sikca-Sorulan-Sorular>.

²⁹ Cengiz Paşaoğlu, “Kişisel Verilerin Korunması,” 5:22.

gerçekleşmesine uygun olan süre kadar tutma” şeklinde belirlenmiştir. Bu genel ilkeler “KVKK’nın ruhu” olarak nitelendirilebilecektir.³⁰

2. Kişisel Veri İşleme Şartlarına Uyum Sağlama

Kanun’un 5/1. maddesine göre kişisel veriler açık rıza ile işlenebilecektir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında açık rıza dışında kişisel verilerin işlenebileceği istisnai durumlar belirtilmiştir. Kişisel verilerin işlenmesinde asıl olan açık rızadır. Açık rıza, KVKK’da *“belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza”* (m.3) olarak tanımlanmıştır.

Açık rızanın şekli konusunda gerek KVKK’da gerekse GDPR’de bir düzenleme bulunmadığından açık rıza yazılı veya sözlü olarak alınabilir. Hatta duruma göre ilgili kişi bir davranışı ile de açık rıza vermiş olabilir. Örneğin, *“bu odaya girdiğinizde kişisel verileriniz işlenecektir”* şeklinde bir uyarıya rağmen odaya giren kişiler, diğer koşullar da sağlanırsa açık rıza vermiş sayılabilecektir. Ancak bu çerçevede salt susmaya bir sonuç yüklenemez. Zira, GDPR çerçevesinde somut olayda ilgilinin açık rızası var diyebilmek için ilgili kişinin beyanı ya da aktif bir davranışı söz konusu olmalıdır. Yukarıdaki örnekte ilgili kişinin beyanı bulanmasa da kişisel verilerinin işleneceğini bilerek odaya girmesi ile ortaya koyduğu aktif bir davranış mevcuttur. Bundan başka, açık rızanın verinin işlenmeye başlanmasından önce alınması gerekmektedir.³¹

Açık rıza, başka bir şeyin ön koşulu olarak istenemez, yani *“bu hizmete ulaşmak istiyorsan açık rıza vereceksin”* denilemez.³² Doktrinde yaptırımın hafif düzeyde olması halinde dahi özgür

³⁰ Cengiz Paşaoğlu, “Kişisel Verilerin Korunması,” 8:55.

³¹ “Aydınlatma Yükümlülüğü”, KVKK, erişim tarihi: Kasım 17, 2019, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4118/Videolar?&page=2>.

³² “Açık rıza nedir,” KVKK, erişim tarihi: Kasım 17, 2019, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4118/Videolar?&page=2>.

rızanın söz konusu olmayacağı ifade edilmiştir.³³ Bu çerçevede, çerezleri kabul etmeden sitede işlem yapılamaması nedeniyle kullanıcı çerezi kabul ediyorsa, kişisel verilerin kaydedilmesine dair açık rızasından bahsedilemeyecektir.³⁴ Avrupa Birliği Adalet Divanı'na göre kişinin aydınlatma metnini açtığında kişisel verilerin işlenmesine dair seçenek kutucukları hazır işaretlenmiş geliyorsa burada açık rızadan bahsedilemeyecektir.³⁵

Açık rıza üç unsuru bünyesinde barındırmalıdır. Bunlar, açık rızanın; bilgilendirmeye dayanması, belirli bir konuya ilişkin olması, özgür irade ile açıklanması unsurlarıdır.³⁶

Açıklanan rıza "her türlü veri işleme faaliyetine" ya da "her türlü ticari işleme ilişkin" veya bu ifadelerle benzer şekilde konu sınırlandırılması yapılmadan verilmişse battaniye rıza söz konusu olacaktır. Battaniye rıza açık rıza olarak kabul edilmeyecektir.³⁷ Avrupa Birliği'nde de bu tür rıza metinleri geçerli görülmemektedir.³⁸

³³ Keser, "Tüketicinin Kişisel Verisinin," 1201.

³⁴ Merih Taşkaya ve Ömür Talay, "Dijital Gözetimin Pazarlama Amaçlı Araçları: 'Çerezler' ve Çerez Kullanımında 'Açık Rıza'," *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, no. 31 (2019): 370.

³⁵ Keser, "Tüketicinin Kişisel Verisinin," 1210.

³⁶ Taşkaya ve Talay, "Dijital Gözetimin Pazarlama," 370.

³⁷ Taşkaya ve Talay, "Dijital Gözetimin Pazarlama," 370. Belirli bir konu ile sınırlandırılmayan ve ilgili işlemle sınırlı olmayan genel nitelikteki açık rızalar "battaniye rızalar" olarak kabul edilmekte ve hukuken geçersiz sayılmaktadır. Örneğin; "her türlü ticari işlem, her türlü bankacılık işlemi ve her türlü veri işleme faaliyeti" gibi belirli bir konu ve faaliyeti işaret etmeyen rıza beyanları battaniye rıza kapsamında değerlendirilebilecek durumlardır. Bkz. "Açık Rıza Alırken Dikkat Edilecek Hususlar," KVKK, erişim tarihi: Kasım 20, 2019, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2037/Acik-Riza-Alirken-Dikkat-Edilecek-Hususlar>.

³⁸ Leyla Keser, "Kişisel Veriler Kanunu'nun Getirdikleri," Video, 07:11, yükleyen: E-Ticaret ve İnternet Hukuku Derneği, yükleme tarihi: Kasım 22, 2016, erişim tarihi: Kasım 16, 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=yyMUPZSXtoY>.

Şunu da vurgulayalım ki açık rıza konusunda baskı yapılmış ve şeklen açık rıza alınmış görünse de burada kesin hükümsüzlük hali söz konusu olacaktır. Benzer durum sözleşme için olduğunda, örneğin tehdit sonucu sözleşme yapılmışsa, sözleşme ancak tehdit eylemine maruz kalan tehdit ortadan kalktığında sözleşmeye onay verirse geçerli hale gelecektir. Ancak, açık rıza için sonradan verilen onama açık rızanın geçerli olmasını sağlamaz. Zira, kesin hükümsüzlükle sakat bir hukuki işlem söz konusudur.³⁹

Kişisel veriler normalde veri sahibinin açık rızası olmaksızın işlenemez. Ancak bazı durumlarda kanun rıza aramamaktadır (m.5). Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:

- kanunlarda açık hüküm bulunması hali,
- fiili imkânsızlık,
- bir akdin kurulabilmesi için gerekli olma,
- veri sorumlusunun hukuken yükümlü olduğu bir husus için gerekli olma,
- alenileştirme,
- bir hakkın kurulması, kullanılması veya muhafazası,
- veri sorumlusunun hukuka uygun, geçerli menfaatleri.

Bu durumlar söz konusu olduğunda kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel veriler işlenebilecektir.

KVKK, açık rızanın bulunmadığı durumlarda özel nitelikte kişisel verilerin ancak "kanunlarda öngörülme" şartı ile işlenebileceğini kabul etmektedir. Buna göre, genel nitelikteki kişisel verilerin işleme şartları arasında yer alan yukarıda sayılan haller özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bakımından geçerli olmayacaktır. Özel nitelikli kişisel veriler ancak kanunlarda öngörülmüşse açık rıza olmaksızın işlenebilecektir (KVKK m.6).

³⁹ Keser, "Tüketicinin Kişisel Verisinin," 1201.

Kanun özel nitelikli kişisel veriler içerisinde sağlık ve cinsel hayat ile ilgili verileri bir derece daha önemli saymıştır. Söz konusu veriler, ilgilinin açık rızası aranmaksızın *“ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar”* tarafından işlenebilecektir (KVKK m.6).

3. Silme, Yok Etme, Anonim Hale Getirme

Veri sorumlusu, işlenmiş olan kişisel verilerin, işlenmelerini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde söz konusu verileri silmeli, yok etmeli veya anonim hâle getirmelidir. Bu konudaki işlemler *“Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik⁴⁰”* çerçevesinde yapılacaktır (KVKK m.7).

4. Aktarım Usul ve Esaslarına Uyum Sağlama

Kişisel veriler bazı durumlarda veri sorumlusu dışında başka gerçek veya tüzel kişilere aktarılabilir. Bazen bir şirket içinde yürütülmekte olan ya da ilk defa yapılacak bir iş, dışarıdan bir firmadan alınabilir. Buna dış kaynak alımı denir ve genellikle muhasebe, insan kaynakları, çağrı merkezi hizmetleri gibi konularda dış kaynak alımına gidilmektedir.⁴¹ Örneğin, bir şirketin muhasebe işlemleri hizmet alımı yoluyla dışarıdan bir muhasebe firması tarafından yapılıyorsa maaşların hesaplanması, vergilerin ödenmesi gibi nedenlerle şirket tarafından tutulan kişisel verilerin muhasebe işlerini yapmak üzere anlaşılan firmaya aktarılması gerekebilecektir. Aktarım söz konusu olduğunda kanun genel prensip olarak yine açık rızayı aramakta, açık rızanın aranmayacağı halleri ise

⁴⁰ RG. 28.10.2017, S. 30224.

⁴¹ Nilgün Başalp, "Bilgi Teknolojileri Dış Kaynak Alımında (Outsourcing) Kişisel Verilerin Korunması ve Gizlilik Sözleşmeleri," (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2013), 3-4.

saymaktadır. Buna göre, normal nitelikteki kişisel veriler için işleme şartları neyse aktarım şartları da aynıdır. Özel nitelikte kişisel veriler için de benzer şekilde işleme şartları aktarım için de gerekli olmakla beraber Kanun bu durumda ilaveten yeterli tedbirlerin alınmasını da şart koşmaktadır (KVKK m.8).

Eğer aktarım yapılacak birim yurtdışında ise aktarım yapılacak ülkede yeterli korumanın bulunması gerekmektedir. Yeterli korumanın bulunduğunu belirleme yetkisi Kişisel Verileri Koruma Kurulu'ndadır. Kurul, şu an için yeterli korumanın bulunduğu ülkelere ilişkin bir liste yayımlamamıştır. Dolayısıyla şu anda hiçbir ülke için yeterli korumanın bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak Kanun ikinci bir alternatif yol sunmaktadır. Buna göre, veri sorumluları yeterli korumayı sağlayacaklarını yazılı şekilde taahhüt ederler ve Kurul da aktarıma izin verirse, yurt dışına veri aktarımı mümkün olabilecektir (KVKK m.9/2-b). Dolayısıyla yurtdışına veri aktarımı söz konusu olduğunda Kurul, yeterli korumanın bulunduğu ülkelere ilişkin bir liste yayımlayınca kadar zikredilen alternatif yol kullanılabilir.

5. Aydınlatma

Veri sorumlusunun bir diğer yükümlülüğü, verisi işlenen ilgili kişiyi aydınlatmaktır. Bu yükümlülük kapsamında ilgili kişiye aşağıdaki konularda bilgi verilmesi gerekmektedir (KVKK m.10):

- veri sorumlusunun kimliği (varsa temsilcisinin de kimliği),
- kişisel verinin işleme amacı,
- verinin hangi amaçlarla kimlere aktarılacağı,
- kişisel verinin toplanmasına dayanak oluşturan hukuki sebep ya da sebepler,
- kişisel veri toplanmasında uygulanacak yöntem,
- ilgili kişinin KVKK m. 11'de sayılan diğer hakları.

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğini ispat etme yükümlülüğü veri sorumlusuna ait olacaktır. Ayrıca işleme şartlarında bir değişiklik meydana gelirse değişiklik hakkında da aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerekecektir. Aydınlatma yükümlülüğü, Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'in⁴² 5. maddesine göre yazılı ya da sözlü olarak yapılabilecektir.⁴³

6. Veri Güvenliğini Sağlama

Veri güvenliği sağlanamadığı takdirde bazen bireysel mahremiyet ihlalleri ortaya çıkabileceği gibi bazen de kitleleri, toplumları tehdit edebilecek boyutlarda sorunlar ortaya çıkabilecektir. Bu kapsamda veri güvenliğinin sağlanması konumuz bağlamında en önemli hususlardan biridir.

Bu çerçevede veri sorumlusunun öncelikle çalışanlarının kötü niyetle hareket etme ihtimalini göz önüne alması ve çalışanlarını seçerken titiz davranması, gerekli denetimleri yapması gereklidir.⁴⁴ Veri sorumlusu, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi ve bu verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek ve kişisel verilerin muhafazasını sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca, muhafaza yükümlülüğü kapsamında uygun güvenlik tedbirleri bağlamında gerek idari yönden gerekse teknik yönden her türlü önlemi almak zorundadır. Eğer kişisel veriler veri sorumlusu adına başka bir kişi tarafından işleniyorsa veri sorumlusu bahsi geçen kişi ile birlikte ortak sorumluluk altında olacaktır (KVKK m.12).

7. Sicile Kayıt

KVKK veri sorumlularına ilişkin bir sicil sisteminin kurulmasını öngörmüştür. Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından bu sistem dijital ortamda oluşturulmuş

⁴² RG. 10.03.2018, S. 30356.

⁴³ Keser, "Tüketicinin Kişisel Verisinin," 1194.

⁴⁴ Oğuz, "Kişisel Verilerin Korunması," 125.

bulunmaktadır. Bu sistem, kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin, kişisel veri işlemeye başlamadan önce kaydolmaları gereken ve işlemekte oldukları kişisel verilerle ilgili kategorik bazda bilgi girişi yapmaları talep edilen bir kayıt sistemidir. Kısa adı "VERBİS" olan bu sisteme kayıtlar başlamıştır. Bu sistem şeffaflık ve hesap verebilirlik prensipleri gereğince kamuya açık olarak tutulmaktadır. Sistemde isteyen kişiler sorgulama yapabilmektedir.

VERBİS kapsamında, söz konusu şirkete ilişkin; işlenen kişisel veri kategorilerinin, kişisel verilerin işleme amaçlarının, veri sorumlusunun kişisel verileri aktaracağı alıcıların, kişisel verilerin saklama sürelerinin, kişisel verileri işlenen kişi gruplarının, kişisel verilerin yabancı ülkelere aktarım durumlarının, kişisel verilerin korunması için alınan güvenlik tedbirlerinin, ilgili veri sorumluları tarafından kategorik temelde sisteme işlendiği görülmektedir.⁴⁵

Kanununun 16. maddesinin 2. fıkrası Kurul'a bazı veri sorumlularını VERBİS'e kayıt sorumluluğu yönünden istisna tutma yetkisi tanımıştır. Kurul da bu yetki çerçevesinde şimdiye

⁴⁵ VERBİS'e kayıt için zorunlu tarihler daha önce ertelenmiş ve son olarak Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 11/03/2021 tarihli ve 2021/238 sayılı Kararı ile; yıllık çalışan sayısı 50'den çok veya yıllık mali bilanço toplamı 25 milyon TL'den çok olan gerçek ve tüzel kişi veri sorumluları ile yurtdışında yerleşik gerçek ve tüzel kişi veri sorumlularının Sicile kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeleri için belirlenen sürenin 31.12.2021 tarihine, yıllık çalışan sayısı 50'den az ve yıllık mali bilançosu 25 milyon TL'den az olup ana faaliyet konusu özel nitelikli kişisel veri işleme olan gerçek ve tüzel kişi veri sorumlularının Sicile kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeleri için belirlenen sürenin 31.12.2021 tarihine, Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu veri sorumlularının Sicile kayıt yükümlülüğünü yerine getirmeleri için belirlenen sürenin 31.12.2021 tarihine kadar uzatılmasına karar verilmiştir. Bkz. RG. 16.03.2021, S. 31425.

kadar çeşitli istisnalar belirlemiştir.⁴⁶ Bu istisnalar, herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla yalnızca otomatik olmayan yollarla kişisel veri işleyenler, noterler, dernekler, vakıflar ve sendikalar (yalnızca ilgili mevzuat ve amaçlarına uygun, faaliyet alanlarıyla sınırlı ve sadece kendi çalışanlarına, üyelerine, mensuplarına ve bağışçılara yönelik olarak tuttıkları kişisel veriler yönünden), siyasi partiler, avukatlar, gümrük müşavirleri, arabulucular, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirler, yıllık çalışan sayısı 50'den az ve yıllık mali bilanço toplamı 25 milyon TL'den az olan gerçek veya tüzel kişi veri sorumlularından ana faaliyet konusu özel nitelikli kişisel veri işleme olmayanlar şeklinde sıralanabilecektir. Burada belirlenen istisnaların kanundan değil sadece VERBİS'e kayıt zorunluluğundan istisna olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

D. İlgili Kişinin Hakları

KVKK'nın 11. Maddesine göre ilgili kişinin hakları şunlardır:

- kişisel verilerinin işleme durumunu (işlenip işlenmediğini) öğrenme,
- işlenen kişisel verileri hakkında bilgi isteme,
- kişisel verilerinin hangi amaçla işlendiğini öğrenme,
- kişisel verilerinin işlendiği amaca uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını öğrenme,
- kişisel verilerinin aktarıldığı kişileri öğrenme,
- eksik veya yanlış işlenen kişisel verilerinin düzeltilmesini isteme,

⁴⁶ Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 2018/32 Sayılı Kararı için bkz. RG. 15.05.2018, S. 30422; Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 2018/68, 2018/75 ve 2018/87 Sayılı Kararları için bkz. RG. 18.08.2018, S. 30513.

-şartları oluşmuşsa (KVKK m. 7) kişisel verilerinin yok edilmesini veya silinmesini isteme,

-düzeltilen, silinen veya yok edilen kişisel verilerinin, daha önce kendilerine aktarım yapılanlara bildirilmesini isteme,

-işlenen kişisel verilerinin sistematik olarak (münhasıran otomatik sistemler aracılığıyla) analiz edilerek kendisi aleyhine bir durumun ortaya çıkartılmasına itiraz etme,

-kanuna aykırı olarak işlenen kişisel verileri nedeniyle zarar görmüşse bu zararın tazminini isteme.

İlgili kişi zikredilen haklarını veri sorumlusuna başvurarak kullanabilir. Bu müracaat Kurum'un yayımladığı "Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ"⁴⁷ çerçevesinde yapılmalıdır.

E. Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Kurulu

KVKK ile "Kişisel Verileri Koruma Kurumu" kurulmuş ve bu Kurumun karar organı olarak "Kişisel Verileri Koruma Kurulu" belirlenmiştir. Bu adım kişisel verilerin korunması anlamında çok önemlidir. Temel haklar anlamında önemli bir hak olarak gelişmekte olan kişisel verilerin korunması hakkı sadece yasa ile belirtilip, yasanın uygulanmasını sağlayacak bir kurum bulunmasaydı, yasada belirtilen hususların tatbikinin takip edilmesi mümkün olmayabilirdi. Bu konudaki endişemizin temel nedeni bugün için söz konusu hak konusunda bireylerin ve kurumların farkındalığının yeterli düzeyde olmamasıdır.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu önce Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuş daha sonra 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi⁴⁸ ile Adalet Bakanlığına bağlı hale gelmiştir. Ancak, bu durum Avrupa Veri Koruma Tüzüğü'ne aykırılık

⁴⁷ RG. 10.03.2018, S. 30356.

⁴⁸ RG. 02.08.2018, S. 30497.

oluşturmaktadır. Zira, bu tüzüğe göre bir denetim kurumu olan Kişisel Verileri Koruma Kurumu bağımsız olmalıdır.⁴⁹

Kurul, 9 üyeden oluşmaktadır ve üyelerin dördünü Cumhurbaşkanı, beşini Türkiye Büyük Millet Meclisi seçmektedir. Kurulun bağımsız ve tarafsız hareket edebilmesi için bazı hükümler tesis edilmiştir. Anayasada mahkemelerin bağımsızlığını düzenleyen 138. maddede yer alan hükümlerin kurul için de tekrar edilmiş olması; kurul üyelerinin görevleri dışında başka görev almamaları ve kazanç getirici faaliyette bulunamamaları; görevden alınamamaları, kurula tüzel kişilik verilerek mali ve idari yönden rahat hareket edeceği bir teşkilatlanmanın öngörülmesi bu kapsamdaki düzenlemelerdir. Kurula üye olabilmek için; siyasi parti üyesi olmamak, devlet memurluğuna ilişkin bazı nitelikleri taşımak, dört yıllık lisans düzeyinde yükseköğrenim almış olmak gibi şartlar aranmaktadır (KVKK m.21).

F. Suçlar ve Kabahatler

KVKK'nın 17. maddesinde suçlar düzenlenmiş ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na atıfta bulunulmuştur. KVKK'nın 18. maddesinde ise kabahatler düzenlenmiştir. Kabahatler bağlamında yaptırım olarak özel kişiler yönünden (gerçek kişi ya da tüzel kişi) para cezaları, kamu görevlileri yönünden ise disiplin hükümleri öngörülmüştür.⁵⁰ Bu konuya ilişkin detaylı açıklamalar üçüncü bölümde ilgili başlık altında yapılacaktır.

G. Kişisel Verilerin Korunmasının Hukuki Niteliği

Anglo-Amerikan Hukukunda (*common law*) kişisel verilerin "fikri hak" ve/veya "mülkiyet hakkı" bağlamında değerlendirmesi söz konusudur. Kıta Avrupası hukukunda ise

⁴⁹ Taşkaya ve Talay, "Dijital Gözetimin Pazarlama," 373.

⁵⁰ "Kişisel Verileri Koruma Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi," KVKK, 118, erişim tarihi: Şubat 19, 2020, <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/41784a70-2bac-4e4a-830f-35c628468646.PDF>.

kişisel verilerin korunmasının “temel insan hakları” ve/veya “kişilik hakkı” çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği görüşü hâkimdir.⁵¹ Kişisel verilerin korunması konusunda ABD ve AB arasındaki görüş farklılığının ABD’deki siyasi kültür nazara alındığında kamu otoritelerinin AB ülkelerine oranla sermaye şirketlerinin oluşturduğu lobilere daha fazla bağımlı olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.⁵²

“Mülkiyet hakkı” ve “fikri hak” ve görüşleri, “ekonomik hak yaklaşımı” çatısı altında birleştirilebilir.⁵³ Mülkiyet hakkı, sahibine; kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkileri vermektedir. Kişisel veriler mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirildiğinde veri sahibinin tüm bu hakları devredebilmesi gerekir. Bununla birlikte, kişinin dini inancına veya biyometrik özelliklerine ilişkin verileri gibi birçok kişisel verisi bakımından mülkiyet hakkını devredebilme imkânı yoktur. Öte yandan, fikri mülkiyet hukukunun temel amacı fikri üretimi korumaktır. Veri koruma hukukunda ise böyle bir amaç bulunmamaktadır. Kişisel verilerin ekonomik hak yaklaşımı kapsamında değerlendirilmesi açıklanan bu nedenlerle eleştirilmektedir.⁵⁴

AİHS’de kişisel verilerin korunmasına ilişkin müstakil bir düzenleme bulunmamakta olup AİHM, kişisel verilerin korunmasını Sözleşme’nin 8. maddesinde düzenlenen “Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı” bağlamında değerlendirmektedir.⁵⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da kişisel verilerin korunmasını AİHM ile benzer şekilde

⁵¹ Akkurt, “Kişisel Veri Kavramının,” 22.

⁵² Karlıdağ, “Ekonomi Politik Açından,” 139.

⁵³ Furkan Güven Taştan, *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017), 54.

⁵⁴ Akkurt, “Kişisel Veri Kavramının,” 23-24.

⁵⁵ Küzeci, “Anayasal Bir Hak,” 148.

değerlendirmektedir.⁵⁶ Kişisel verilerin temel haklar arasında değerlendirilmesini savunanlar için bu değerlendirme tarzı önemlidir.

Kişisel verilerin kişilik hakkı bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini savunanlar bakımından ise kişisel verilerin korunması bir temel insan hakkı olarak nitelendirildiğinde dahi dayanak prensip “özel hayatın gizliliği ilkesi” olup bu ilke de kişilik hakkı kapsamında yer alan değerlerdendir.⁵⁷

II. ELEKTRONİK TİCARET VE ELEKTRONİK SÖZLEŞMELER

Dünya Ticaret Örgütü elektronik ticareti, “mal ve hizmetlerin üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının telekomünikasyon ağları üzerinden yapılması”; OECD ise “sayısallaştırılmış yazılı metin, ses ve görüntünün işlenmesi ve iletilmesine dayanan kişileri ve kurumları ilgilendiren tüm ticari işlemler” olarak tanımlamaktadır.⁵⁸ Elektronik ticaret geniş anlamıyla “sipariş alıp vermek için tasarlanmış elektronik ortamlarda, bilgisayar ağları üzerinden yürütülen mal/hizmet alışverişi” şeklinde de tanımlanabilir.⁵⁹

6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’un⁶⁰ (ETDHK) 2-a maddesinde elektronik ticaret “fiziki olarak karşı karşıya gelmeksizin, elektronik ortamda gerçekleştirilen çevrim içi iktisadi ve ticari her türlü faaliyet” şeklinde tanımlanmaktadır. Kanun’da elektronik ortam ibaresi

⁵⁶ Murat Ketizmen ve Aslıhan Kart, “Kişisel Veri ve Rekabet Hukuku Kapsamında ‘Big Data’”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 1, no.1 (2019): 65; Yar. HGK, E.2014/56, K.2015/1679, 17.06.2015, (Yargıtay Karar Arama).

⁵⁷ Akkurt, “Kişisel Veri Kavramının,” 26.

⁵⁸ Halil Elibol ve Burcu Kesici, “Çağdaş İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret,” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, no. 11 (2014): 306.

⁵⁹ Engin Yılmaz ve İbrahim Sarper Karakadılar, “Türkiye’deki Elektronik Ticaret Uygulamalarına Müşteri Gözünden Bakış ve İyileştirme Önerileri,” *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6, no. 1 (2019): 54.

⁶⁰ RG. 23.10.2014, S. 29166.

tanımlanmamıştır. Ancak, Kanun'un 2-c maddesinde ticari elektronik iletinin "telefon, çağrı merkezleri, faks, otomatik arama makineleri, akıllı ses kaydedici sistemler, elektronik posta, kısa mesaj hizmeti gibi vasıtalar kullanılarak elektronik ortamda gerçekleştirilen ve ticari amaçlarla gönderilen veri, ses ve görüntü içerikli iletileri" şeklinde tanımlanması ve bu tanımda yer alan "...gibi" ifadesi dikkate alındığında elektronik ortamın oldukça geniş olarak değerlendirileceği anlaşılmaktadır.⁶¹

Elektronik ticaret, internet aracılığıyla şirketlere küçük bütçelerle küresel ölçekte iş yapabilme ve dünyaya açılma imkânları sunmaktadır.⁶² Böylece, küçük ve orta ölçekli işletmeler rekabet ortamına girebilme imkânı elde ettiğinden fırsat eşitliğine zemin hazırlanmaktadır.⁶³ Yine elektronik ticaret vasıtasıyla müşteriler daha az para ve emek harcayarak profesyonel satış görevlilerinin baskısı altında kalmadan ihtiyaçlarına uygun alışveriş yapma fırsatı elde etmekte⁶⁴ ve buldukları yerden, gerektiğinde coğrafi sınırları aşarak ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler.⁶⁵ Elektronik ticaret son yıllarda ciddi bir potansiyele ulaşmış durumdadır. Özellikle Covid-19 salgını sürecinde yüz yüze temasın minimum düzeye inmesi elektronik ticarete de ciddi bir artışa neden olmuştur.⁶⁶

⁶¹ Esra Hamamcıoğlu, "Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu," *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 35 (2018): 48.

⁶² Elibol ve Kesici, "Çağdaş İşletmecilik Açısından," 304.

⁶³ Hamamcıoğlu, "Elektronik Ticaretin Hukuksal," 44.

⁶⁴ Yılmaz ve Karakadılar, "Türkiye'deki Elektronik Ticaret," 57.

⁶⁵ Hamamcıoğlu, "Elektronik Ticaretin Hukuksal," 44.

⁶⁶ İsmet Kahraman Arslan ve Neslihan Öz, "Elektronik Ticaret Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk," *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19, no. 38 (2020): 14; Ticaret Bakanlığının verilerine göre Türkiye'nin elektronik ticaret hacmi 2019'da 136 Milyar TL olarak gerçekleşmişken 2020'de elektronik ticaret hacmi 226,2 Milyar TL'ye ulaşmıştır. Bkz. "İstatistikler," Ticaret Bakanlığı, erişim tarihi: Nisan 30, 2021, <https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler>.

Elektronik ticaret; işletmeler arasında, işletme-tüketici arasında, tüketici-tüketici arasında olabileceği gibi idare-işletme arasında ve idare-tüketici arasında da gerçekleşebilir.⁶⁷ Elektronik ticaret ile elektronik sözleşmeler zaman zaman birbirinin yerine geçecek şekilde kullanılsa da elektronik ticaret, elektronik sözleşmeleri de içine alan ve elektronik ortamda gerçekleştirilen ticari faaliyetleri ve hukuki işlemleri kapsayan daha geniş bir anlama sahiptir.⁶⁸

Elektronik ticaret kapsamında elektronik sözleşmelere değinilecek olursa yeni bir sözleşme türünden bahsedilmiş olmayacaktır. Zira, yazılı sözleşmeler ile elektronik sözleşmeler arasındaki temel fark elektronik sözleşmelerin elektronik ortamda kurulmasıdır.⁶⁹ Elektronik sözleşmeler, internet araçlarının kullanılması suretiyle internet üzerinden gerçekleşen iletişim esnasında kurulmuş olmaktadır.⁷⁰ Elektronik sözleşmelerde taraflar iradelerini sayısallaştırılmış biçimde karşı tarafa bildirmektedir. Bu aşamada sayısallaştırılan unsurlar ses, yazı veya görüntü olabilir.⁷¹

Elektronik sözleşmeden bahsedebilmek için karşılıklı iradelerin elektronik ortamda aktarılması şarttır. Taraflardan biri elektronik ortamda iradesini bildirirken diğeri fiziki ortamda cevap verirse elektronik sözleşme söz konusu olmayacaktır.⁷² Elektronik sözleşmelerin kuruluş ve ifasında elektronik araçlarla kurulmaları dışında normal sözleşmelerden

⁶⁷ Hamamcıoğlu, "Elektronik Ticaretin Hukuksal," 45.

⁶⁸ Hamamcıoğlu, "Elektronik Ticaretin Hukuksal," 49.

⁶⁹ Semiha Önder Balaban, " Milletlerarası Özel Hukukta Elektronik Sözleşmeler", (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016,) 49.

⁷⁰ İpek Sağlam Atabarut, "Elektronik Sözleşmeler," (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2003), 49.

⁷¹ Sinan Sami Akkurt, "Elektronik Ortamda Hizmet Sunumu ve Buna İlişkin Sözleşmelerin Hukuki Niteliği," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60, no. 1 (2011): 26.

⁷² Balaban, "Milletlerarası Özel Hukukta," 28.

ayrılan bir yönleri bulunmadığından Borçlar Hukukundaki genel düzenlemeler elektronik sözleşmeler için de geçerli olacaktır.⁷³ Bu nedenle, yeni borçlar kanunu 2012 yılında yürürlüğe girmesine rağmen; bu Kanun'da elektronik sözleşmelerle ilgili özel hükümlere yer verilmemiş ve elektronik sözleşmelere ilişkin hükümler ETDHK'da yer almıştır.⁷⁴

Elektronik sözleşmeleri taraflarına göre, tüketici-kamu, tüketici-özel sektör, kamu-özel sektör, özel sektör-özel sektör şeklinde dört türe ayırmak mümkündür.⁷⁵ Yine, ticarete konu ürünlerin niteliği bakımından da elektronik sözleşmeler ikiye ayrılabilir. Sözleşme elektronik araçlarla kurulup teslimat fiziki olarak yapılırsa dolaylı (*offline*) elektronik sözleşme söz konusu olacaktır. Hem sözleşme hem de teslimat elektronik araçlarla gerçekleştiriliyorsa doğrudan (*online*) elektronik sözleşme kurulmuş olacaktır.⁷⁶ Örneğin, internetten alınan müzik CD'sinin kargoyla gönderilmesinde akdedilen sözleşme dolaylı elektronik sözleşme olarak nitelendirilecekken internetten satın alınan yazılımın yine internet üzerinden bilgisayara yüklenmesi durumunda akdedilen sözleşme doğrudan elektronik sözleşme olacaktır. Ayrıca, uçak biletinin internet üzerinden alınmasında olduğu gibi hizmet sunumuna ilişkin elektronik sözleşmeler de bulunmaktadır.⁷⁷

Elektronik ticarete ilişkin en önemli uluslararası düzenlemeler, Avrupa Birliği'nin 8 Haziran 2000 tarihli, 2000/31/EG Bilgi Toplumu Hizmetlerinin, Özellikle Elektronik

⁷³ Gamze Turan, "Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti," *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 21, no. 77 (2008): 92.

⁷⁴ Balaban, "Milletlerarası Özel Hukukta," 27.

⁷⁵ Elibol ve Kesici, "Çağdaş İşletmecilik Açısından," 316.

⁷⁶ Ümit Gezder, "Elektronik Ticaret Hukuki İşlemlerinin Ayrımı-Dijital İçerik ve Hukuki Niteliği," *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, no. 3 (2016): 1124.

⁷⁷ Arslan ve Öz, "Elektronik Ticaret Sözleşmelerine," 18.

Ticaretin Ortak Pazardaki Bazı Yönleri Hakkında Direktifi⁷⁸ ile 2002/58/EC sayılı Elektronik İletişimde Kişisel Verilerin İzlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Direktifi⁷⁹ olarak söylenebilecektir.

Ulusal düzenlemelerin başında 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun⁸⁰ ve bu kanuna dayanarak çıkartılan “Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik⁸¹” ile Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik⁸² gösterilebilecektir. Ayrıca, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁸³ (TKHK) ve bu kanunun 48 ve 84. maddelerine dayanarak çıkartılan “Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği⁸⁴” elektronik ticaret alanında uygulama bulmaktadır. Bunlardan başka, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu, 6340 Sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat

⁷⁸ “Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market,” EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031&from=DE>.

⁷⁹ “Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications),” EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0058&from=EN>.

⁸⁰ Kanunun gerekçesinde kanunun amaçlarından birisinin mevzuatımızla yukarıda zikredilen 2000/31/EG sayılı Direktif arasındaki uyumun sağlanması olduğu belirtilmektedir. Bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporları, (Ankara: TBMM, 2011,) 6, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>.

⁸¹ RG. 26.08.2015, S. 29457.

⁸² RG. 15.07.2015, S. 29417.

⁸³ RG. 07.11.2013, S. 28835.

⁸⁴ RG. 27.11.2014, S. 29188.

Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun⁸⁵ ve 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu⁸⁶ elektronik ticaret alanında tatbik edilmektedir. Elektronik ticaretin birçok hukuk dalıyla ilgili olması sebebiyle anılan düzenlemelerin yanı sıra fikri mülkiyet hukuku, bankacılık hukuku, ticaret hukuku, vergi hukuku, ceza hukuku ve tüketici hukuku gibi birçok hukuk dalındaki düzenlemelerin devreye girmesi söz konusu olabilecektir.⁸⁷

III. ELEKTRONİK TİCARETTE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Türkiye'nin mevcut iş miktarına nazaran elektronik ticaret işlemlerinin Türkiye'deki yoğunluğu benzer ülkelere göre istenilen seviyede olmayıp bu durum müşterilerin elektronik ticarete ilişkin algılarından kaynaklanmaktadır. Elektronik ticarete müşterilerin en büyük korkusu güvenliğe ilişkindir. Bu noktada bireysel çözümlerden ziyade makro düzeyde kamu otoritelerince atılacak adımlarla sektörün bir bütün olarak alacağı tedbirler son derece önemlidir.⁸⁸ Güven sorunu müşteriler için olduğu gibi kimi zaman işletmeler bakımından da gündeme gelebilmektedir.⁸⁹ Güven sorunu kapsamında en önemli konu kişisel verilerin korunması konusudur.

İnternetin ilk ortaya çıktığı zamanlarda kişiler, sadece internet üzerinden kendilerine sunulan bilgiye ulaşırken zamanla dijital gözetim kavramı ortaya çıkmış ve aynı kişiler içerik üretir hale gelmişlerdir. Ekonomik ve politik iktidarlar dijital gözetim ile elde ettikleri verileri kendi iktidarları için kullanmakta ve bu kapsamda kişilerin mahremiyetinin ihlali söz konusu olmaktadır.⁹⁰ Dijital gözetim kavramı "*belirli grupların*

⁸⁵ RG. 20.06.2013, S. 28690.

⁸⁶ RG. 23.02.2006, S. 26095.

⁸⁷ Hamamcıoğlu, "Elektronik Ticaretin Hukuksal," 46.

⁸⁸ Yılmaz ve Karakadılar, "Türkiye'deki Elektronik Ticaret," 53-54.

⁸⁹ Hamamcıoğlu, "Elektronik Ticaretin Hukuksal," 44.

⁹⁰ Taşkaya ve Talay, "Dijital Gözetimin Pazarlama," 372.

*diğer gruplar üzerinde davranış kontrolü sağlamak amacıyla veri toplama, depolama, analiz etme, değerlendirme ve amaca uygun biçimde kullanma, bunu yaparken de potansiyel olarak fiziksel, ideolojik ve/veya yapısal şiddetten kaçınmaksızın, insanları belirli davranışlara yöneltme süreci” olarak tanımlanmaktadır.*⁹¹

OECD Genel Sekreteri Angel Gurría internet ekonomisinin geleceği üzerine adlı bir toplantıda kişisel verileri para birimi olarak lanse etmiştir.⁹² Türkçe karşılığı büyük veri olan, *Big Data* ile toplanan devasa boyutta kişisel veriler çeşitli algoritmalar ile analiz edilmekte ve şirketler için piyasayı yönetmeye dair çok önemli araçlara dönüşmektedir.⁹³ Öte yandan, kredi kartı veya internet bankacılığı bilgileri gibi kişisel verilerin ele geçirilmesi sonrasında da birçok suç işlenmektedir.⁹⁴

Bu bölümde elektronik ticaret özelinde kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelere, geliştirilen sistemlere ve kişisel veriler korunmadığı takdirde karşılaşılabilecek yaptırımlara değinilecektir.

A. Genel Düzenlemeler

2014 yılında yürürlüğe giren 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’da kişisel verilerin korunması hususu açıkça düzenlenmiştir. ETDHK m. 10 hükmü çerçevesinde hizmet sağlayıcı veya aracı hizmet sağlayıcılar, kişisel verileri korumak için gerekli önlemleri alacaktır. İlgili kişinin rızası olmaksızın kişisel verilerin aktarılması ya da başka bir gaye ile kullanılması da söz konusu olamaz.⁹⁵

⁹¹ Mukadder Çakır, *İnternette Gösteri ve Gözetim Eleştirel Bir Okuma*, (Ankara: Ütopya Yayınevi, 2015,) Aktaran: Taşkaya ve Talay, “Dijital Gözetimin Pazarlama,” 359.

⁹² Taşkaya ve Talay, “Dijital Gözetimin Pazarlama,” 362.

⁹³ Ketizmen ve Kart, “Kişisel Veri ve Rekabet,” 66.

⁹⁴ Oğuz, “Kişisel Verilerin Korunması,” 124.

⁹⁵ Ferman Kaya, *E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Yansımaları*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 127.

ETHDK'nın 2. maddesinde; hizmet sağlayıcı, “elektronik ticaret faaliyetinde bulunan gerçek ya da tüzel kişiler” aracı hizmet sağlayıcı ise “başkalarına ait iktisadi ve ticari faaliyetlerin yapılmasına elektronik ticaret ortamını sağlayan gerçek ve tüzel kişiler” olarak tanımlanmıştır. Örneğin, n11 isimli sanal pazar sitesi aracı hizmet sağlayıcıyken bu site üzerinden satış yapan bir firma da hizmet sağlayıcı konumunda olacaktır.

ETHDK m. 10 ile getirilen sorumluluğun ana hedefinin elektronik ticarete olan güvenin tesis edilmesi olduğu belirtilmektedir.⁹⁶ ETHDK m. 10 kapsamında kişisel verileri korunacak kişinin, hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcılar ile arasında bir sözleşme ilişkisinin bulunması şart değildir. Alıcıların ya da herhangi bir şekilde elektronik ortama kişisel verisi girilmiş olan herkesin kişisel verilerinin korunması söz konusu olacaktır.⁹⁷ Genel olarak ETHDK'daki hükümlere aykırı hareket edilmesi halinde uygulanacak yaptırımlar da kanunda düzenlenmiştir. Ancak, 10. maddeye aykırı hareket edilmesi herhangi bir yaptırıma bağlanmamıştır. 2016 yılında yürürlüğe giren Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda öngörülen yaptırımların uygun olduğu ölçüde 10. madde bağlamında da uygulanması söz konusu olacaktır.

Kişisel verilerin korunması alanında önemli bir düzenleme de Ticaret Bakanlığınca hazırlanan Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik'tir⁹⁸. Yönetmeliğin Kişisel “Verilerin Korunması” başlıklı 10. Maddesi aşağıdaki şekildedir:

“(1) Hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcı, bu Yönetmelik çerçevesinde yaptığı işlemler ve sunduğu hizmetler nedeniyle elde ettiği kişisel verilerin, 23.2.2006 tarihli ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak

⁹⁶ TBMM, Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı, 11.

⁹⁷ Demirbaş, “6563 Sayılı Elektronik Ticaretin,” 64.

⁹⁸ RG. 26.08.2015, S. 29457.

kaydıyla muhafazasından ve hukuka aykırı olarak bunlara erişilmesini ve işlenmesini önlemek amacıyla gerekli tedbirlerin alınmasından sorumludur.

(2) Kişisel veriler, ilgili kişinin açık irade beyanını içerecek şekilde önceden alınan onayı olmaksızın üçüncü kişilerle paylaşamaz, işlenemez ve başka amaçlarla kullanılamaz."

"Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik⁹⁹" de erişim sağlayıcılara kişisel verilerin korunması ile ilgili yükümlülükler vermiştir(m. 15/2). Dolayısıyla, hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcılarla benzer şekilde erişim sağlayıcıların da kişisel verilerin korunması konusunda sorumluluğu söz konusu olacaktır.¹⁰⁰

ETDHK'da hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcıların elektronik ticaret kapsamında alıcılardan hangi bilgileri isteyebilecekleri belirtilmemiştir. Bu hususa ilişkin düzenlemeler KVKK'da yer almaktadır. Açık rıza, kişisel verinin işlenmesi için en temel şarttır. Ayrıca istisnalar arasında sayılan "bir sözleşmenin kurulması veya ifası için gerekli olma" durumu da elektronik ticaret için önemli bir kişisel veri işleme gerekçesi oluşturacaktır.

Elektronik işlemlerde kişisel verileri üçe ayırmak mümkündür. Birinci sırada yer alan "sözleşmenin kurulması için gerekli temel veriler"e telefon numarası, e posta adresi, ilgilinin adı-soyadı gibi bilgiler örnek oluşturacaktır. İkincisi, malın niteliklerini ya da hizmetin özellikleri gösteren, "içerik verileri"dir. Üçüncüsü ise kullanıcıların internette yaptığı gezintilere ilişkin log kaydı, şifre gibi unsurlardan oluşan "bağlantı verileri"dir.¹⁰¹

⁹⁹ RG. 24.10.2007, S. 26680.

¹⁰⁰ Demirbaş, "6563 Sayılı Elektronik Ticaretin," 63.

¹⁰¹ Demirbaş, "6563 Sayılı Elektronik Ticaretin," 66-68.

B. Ödeme Verilerine İlişkin Özel Düzenleme

Elektronik ticarete, bir taraftan mal ve hizmetin internet ortamında satılması söz konusu olurken, diğer taraftan mal ve hizmetin bedelinin de internet üzerinden ödenmesi söz konusu olmaktadır. Kredi kartı, banka kartı ve hesap bilgileri ödeme bilgileridir. Ödeme bilgileri de kişisel verilerin korunması kapsamına giren verilerdendir. Bu verilere ilişkin genel korumanın yanı sıra 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nda da özel düzenleme bulunmaktadır.¹⁰²

5464 sayılı Kanun'un "Bilgilerin Saklanması" başlıklı 23. maddesinde ödeme bilgilerinin, üye işyerlerince, bilgi sahiplerinin yazılı rızası dışında paylaşılma yasağından bahsedildikten sonra söz konusu bilgilerin korunması konusunda üye iş yerleri ile anlaşma yapan bankalar ile sair kuruluşlara gözetim yükümlülüğü getirilmektedir.¹⁰³ Ayrıca, banka kartı ve kredi kartı üreten başta bankalar olmak üzere tüm kuruluşlara elde ettikleri kişisel verileri başka amaçlarla kullanmama ve bu verilere başkalarının ulaşmasına engel olacak tedbirleri alma yükümlülüğü yüklenmektedir.

C. Kullanıcı Profili

Kullanıcı profilleri; kullanıcıların, internette gerçekleştirdikleri işlemlerin ayrıntılı tespiti ve analizi ile alışveriş tercihleri, kişisel ve psikolojik alışkanlıkları çerçevesinde ortaya konulan kişisel profilleridir.¹⁰⁴

Kullanıcıların, internette gerçekleştirdikleri işlemlerin takibi bazen kullanıcı ilgili sayfayı kapatsa bile çerezler ile sürdürülebilmektedir.¹⁰⁵ Çerezler, kişilerin internette izledikleri

¹⁰² Demirbaş, "6563 Sayılı Elektronik Ticaretin," 68.

¹⁰³ Demirbaş, "6563 Sayılı Elektronik Ticaretin," 69-70.

¹⁰⁴ Demirbaş, "6563 Sayılı Elektronik Ticaretin," 70-71.

¹⁰⁵ Vefa Reşat Moral ve İpek Aşıkoğlu, "E-Ticarette Kişisel Verilerin Korunması," erişim tarihi: Aralık 29, 2019, <http://moral.av.tr/e-ticarette-kisisel-verilerin-korunmasi?l=null>.

yolu takip ederek elde ettikleri verileri analiz eder ve daha sonra başka amaçlarla kullanılır. Örneğin, kişiye en uygun reklamın gönderilmesi amacıyla çerezler kullanılabilir. Çerezlerin kullanılabilmesi ancak kişisel verileri elde edilecek kişinin açık rızası ile mümkün olması gerekirken; kişinin çerez kullanımını kabul etmediği takdirde ilgili sayfayı kullanamaması ya da çerez kullanımını kabul ettiği takdirde ne tür kişisel verilerinin elde edileceği konusunda yeterince aydınlatılmaması ilgili kişinin iradesine bir müdahale olup bir insan hakları sorunudur.¹⁰⁶

Çerezlerin sağladığı bazı kolaylıklar vardır. Örneğin, fotoğraf gibi görsel materyaller bir kez yüklendikten sonra çerezler sayesinde kullanıcı tarafından aynı siteye yeniden erişim sağlandığında söz konusu materyallerin yüklenmesi için ayrıca bir zaman harcanmamaktadır. Ancak, günümüzde internetin oldukça hızlı hale gelmiş olması nedeniyle bu özelliğe ihtiyaç duyulmamaktadır. Öte yandan çerezler sayesinde bir siteye erişirken kullanıcı adı ya da şifrelerin yeniden girilmesine gerek duyulmamaktadır. Ancak bu kolaylık kişisel verilerin teslim edilmesine ve pazarlama hedefleri doğrultusunda sömürülmesine degecek bir kolaylık değildir. Veri, 21. yüzyılın petrolü; çerezler ise bu petrolün çıkarıldığı sondaj cihazları konumundadır. Amerika'nın çerez diliminin %50'si Google'ın elinde; geri kalan önemli bir kısmı ise Amazon, Facebook ve Twitter gibi kuruluşların elindedir.¹⁰⁷

Her ne kadar çerez üretenler elde ettikleri veriler ile ilgili kişiyi belirleyemediklerini iddia ediyorlarsa da teknolojinin geldiği aşama nazara alındığında ilgili kişilerin ek bilgilerle belirlenebileceği açıktır.¹⁰⁸ Bu itibarla, ETDHK 10. madde kapsamında hizmet sağlayıcılar ve aracı hizmet sağlayıcıların kişisel verilerin korunması kapsamındaki sorumlulukları

¹⁰⁶ Taşkaya ve Talay, "Dijital Gözetimin Pazarlama," 357-358.

¹⁰⁷ Taşkaya ve Talay, "Dijital Gözetimin Pazarlama," 365.

¹⁰⁸ Keser, "Tüketicinin Kişisel Verisinin", 1211.

şüphesiz kullanıcı profillerini (çerezleri) de kapsayacaktır.¹⁰⁹ Avrupa Birliği Adalet Divanına göre de çerezler kişisel veri mahiyetindedir.¹¹⁰

D. Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunmasına Hizmet Eden Uygulamalar ve Kuruluşlar

Doğrudan kişisel verilerin korunmasına yönelik olmasa da genel olarak elektronik ticarete ilişkin geliştirilen bazı uygulamalar dolayı olarak kişisel verilerin korunmasına hizmet etmektedir. Aşağıda kısaca bu uygulamalara ve bu hususta çalışma yürüten kuruluşlara değinilecektir.

1. Ticari Elektronik İleti Yönetim Sistemi

Elektronik ticarete bir diğer önemli sorun rıza dışı gönderilen elektronik iletilerdir. Ticari elektronik iletinin tanımı yukarıda da belirttiğimiz üzere ETDHK'nın 2/1-c maddesinde yapılmıştır.

Ticari elektronik iletiler, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik¹¹¹ ile düzenlenmiştir. Söz konusu iletilerin gönderilmesi için alıcılardan onay almak gerekmektedir. Bu durumun bazı istisnaları vardır. Örneğin, esnaf ve tacirlere gönderilecek elektronik iletiler ile alıcının iletişim için bildirdiği numaraya, temin edilen mal ve hizmetlerin bakım, kullanım ve değişimleri konusunda yapılacak bilgilendirmeler, bu istisnalar arasındadır.¹¹²

Anılan yönetmelikte 04 Ocak 2020 tarihinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden birisi de "Ticari Elektronik İleti Yönetim Sistemi"nin kurulmasıdır. Zira, 6365 sayılı Kanun'un 11/4. maddesinde Ticaret Bakanlığının "*ticari elektronik ileti onaylarının alınmasına ve reddetme hakkının*

¹⁰⁹ Demirbaş, "6563 Sayılı Elektronik Ticaretin," 70-71.

¹¹⁰ Keser, "Tüketicinin Kişisel Verisinin," 1210.

¹¹¹ RG. 15.07.2015, S. 29417.

¹¹² Keser, "Tüketicinin Kişisel Verisinin," 1192.

kullanılmasına imkân tanıyan bir elektronik sistem kurmaya veya kurdurmaya yetkili..." olduğu belirtilmektedir.¹¹³ İşte bu hükme istinaden Ticari Elektronik İleti Yönetim Sistemi kurulmuştur.

Ticari Elektronik İleti Yönetim Sistemi kapsamında ileti göndermek isteyen gerçek ve tüzel kişiler ileti göndermek üzere izin aldıkları müşterilerini Bakanlığın kontrolündeki sisteme işleyecek ve bu yönetim sistemine sundukları kayıtlar doğrultusunda elektronik ileti gönderebileceklerdir. İleti gönderilecek kişiler de bu sisteme girmek suretiyle hangi firmalara/kişilere izin verdiklerini görebilecek ve istedikleri takdirde bu onayları sona erdirebileceklerdir. Yine bu sistem aracılığıyla ilgili kişiler ayrıca kendilerine ileti gönderen firmalara ret bildiriminde bulunmak suretiyle de ileti gönderilmesini engelleyebileceklerdir.

Kanun'da, Bakanlığın sadece Ticari Elektronik İleti Yönetim Sistemini "kurma" yetkisini devredebileceği belirtildiği halde uygulamada Bakanlığın, sistemi hem "kurma" hem de "yönetme" yetkisini Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine (TOBB) devrettiği, anılan kuruluşun da aynı yetkileri "İleti Yönetim Sistemi Anonim Şirketi"ne devrettiği anlaşılmaktadır. İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin yasal değişiklik öncesinde -2019 yılında- kurulmuş olması, yine şirketin özel hukuk tüzel kişisi olması, Bakanlık tarafından özellikle "yönetme" konusundaki yetkinin devredilmesinin yasal dayanaktan yoksun olması gibi nedenlerle mevcut uygulama eleştirilmektedir. Bu eleştirilerle bağlantılı olarak Kişisel Verilerin Korunması Kanunu bağlamında bir dayanağı bulunmayan İleti Yönetim Sistemi A.Ş.'nin ilgili kişilerin verilerini "açık rıza" dışında işleyemeyeceği de belirtilmektedir.¹¹⁴

¹¹³ Mahmut Furkan Balaban, "İleti Yönetim Sisteminin Kurulması ve Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in Değerlendirilmesi", *Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 2 (2020): 192.

¹¹⁴ Balaban, "İleti Yönetim Sisteminin," 193-196, 209.

Elektronik ileti yönetim sistemi, kişinin daha önce elde edilen kişisel verilerinin reklam göndermek suretiyle kullanılmasının ilgili tarafından engellenmesi bakımından önemli bir düzenlemedir. Bu sisteme e-devlet üzerinden erişmek mümkündür. Ayrıca, Kurul, bir kararında¹¹⁵ ticari elektronik ileti göndermek üzere kişisel verilerin işlenebilmesi için 6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan şartların gerçekleşmesinin gerektiğini belirtmektedir. Anılan karara göre aksi durumda veri sorumluları hakkında Kanun'un 18. maddesinde yazılı kabahatler nedeniyle işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

2. Güven Damgası

Kişisel veriler ile ilgili olan bir diğer uygulama "Güven Damgası"dır. Güven Damgası, elektronik ticarete asgari hizmet kalitesinin ve güvenlik standartlarının tesis edilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Elektronik Ticarete Güven Damgası Hakkında Tebliğ¹¹⁶ ile Güven Damgası'na ilişkin temel hususlar düzenlenmiştir. Bu Tebliğe göre belirli şartları taşıyan elektronik ticaret sitelerine Güven Damgası kullanma yetkisi verilecektir. Alıcılar güven damgası olan sitelerin asgari güven ve kalite standartlarına sahip olduğunu bilecek ve alışverişlerini buna göre yapacaklardır. Güven Damgası Sağlayıcı (GDS) kuruluş olarak 1 Şubat 2018 tarihinde imzalanan protokolle TOBB yetkilendirilmiştir

Güven Damgası almanın şartları söz konusu Tebliğin 5. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre, Güven Damgası alabilmek için kişisel verilerin korunması anlamında bazı özel sertifikalara sahip olmak gerekmektedir. Ayrıca, TSE onaylı firmalara sızma testi yaptırılması; gerçek kişiler müracaat etmişse bu kişilerin 1 yıldan fazla hapis cezası almamış olmaları; iflas etmiş bir firma söz konusu ise itibarın iadesi kararının

¹¹⁵ Kişisel Verileri Koruma Kurulu Kararı, 2018/119, 16.10.2018, RG. 01.11.2018, S. 30582.

¹¹⁶ R.G. 06/06/2017, S. 30088.

alınmış olması gibi şartların taşınması da gerekmektedir. Bu hükümler de dolaylı olarak kişisel verilerin korunmasına hizmet edebilecek hükümlerdir.

Güven Damgası almak zorunlu değil tercihe bağlı bir uygulamadır. Güven Damgası'na sahip olan elektronik ticaret siteleri, Ticaret Bakanlığı tarafından ilan edilmektedir.¹¹⁷ Alınması, aracı hizmet sağlayıcıların ve hizmet sağlayıcıların takdirine bırakılan güven damgasının alınma süreci zor ve maliyetlidir. Ancak müşteriler nezdinde güven sağlayabilmek için elektronik ticaret sitelerinin zamanla güven damgası elde etmek üzere daha fazla talepte bulunacakları değerlendirilmektedir.¹¹⁸

3. Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi

Yukarıda açıkladığımız Güven Damgasının alınması ihtiyaridir. Ancak, 11 Ağustos 2017 tarih ve 30151 sayılı resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 'Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi ve Bildirim Yükümlülükleri Hakkında Tebliğ'e¹¹⁹ göre Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi'ne (ETBİS) üyelik, elektronik ticaret yapanlar için zorunludur.

ETBİS, elektronik ticareti genel anlamda kayıt altına almaya yönelik önemli bir adımdır. Bu yönüyle sistemin, kişisel verilerin korunması anlamında dolaylı da olsa uzun vadede ciddi faydası olacağını değerlendiriyoruz. Ayrıca, söz konusu tebliğin "bildirim yükümlülüğü" başlıklı 6. maddesinde ETBİS'e kaydedilen hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcıların bildirmekle yükümlü oldukları bilgiler arasında "kişisel verilerin ve müşteri bilgilerinin tutulduğu veri tabanlarının bulunduğu ülke ve adres bilgileri" de yer almaktadır.

¹¹⁷ "Güven Damgası Olan E-Ticaret Siteleri," TOBB, erişim tarihi: Ocak 12, 2020, <https://www.guvendamgasi.org.tr/guvendamgasialan.php>.

¹¹⁸ Hamamcıoğlu, "Elektronik Ticaretin Hukuksal," 61.

¹¹⁹ RG. 11.08.2017, S. 30151.

4. Sektörel Kuruluşlar

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, gerek güven damgası sağlayan kuruluş olması gerekse oluşturduğu Türkiye E-Ticaret Meclisi ile konumuz bağlamında önemli fonksiyonlar üstlenmesi gereken bir kuruluştur. Yine Elektronik Ticaret İşletmecileri Derneği (ETİD) gibi kuruluşların da elektronik ticarete kişisel verilerin korunması konusuna ilişkin bazı çalışmaları bulunmaktadır. Doktrinde bu tür kuruluşların elektronik ticarete güveni zedeleyen firmaları ifşa etmek gibi çalışmalar yaparak sürece katkı sağlayabileceği görüşü ileri sürülmektedir.¹²⁰

E. Elektronik Ticarete Kişisel Verilerin Korunmamasının Sonuçları

Öncelikle belirtelim ki elektronik ticarete alışverişin yüz yüze yapılmaması, coğrafi sınırların kalkması, bu hususta dolandırıcıların her geçen gün farklı yöntemler geliştiriyor olması gibi hususlar nazara alındığında kişisel verilerin korunması hususunda gösterilecek zafiyetler elektronik ticaret yapan şirketlere olan güveni ortadan kaldıracaktır. Güvenilmeyen site iş yapamaz hale gelecektir. Bu sonuç işin ticari boyutuyla ilgili bir sonuçtur.

Yine kamu kurumu olan veri sorumluları, kişisel verilerin korunmasına ilişkin yükümlülüklerine aykırı hareket ettiklerinde ilgililer hakkında disiplin hükümlerinin devreye gireceği belirtilmişti. Özel hukuk kapsamındaki kişiler/tüzel kişiler kişisel verilerin korunmasına ilişkin yükümlülüklerine uygun hareket etmediklerinde ise süreç aşağıdaki şekilde işleyecektir.

Öncelikle 1. bölümde “Suçlar ve Kabahatler” başlığı altında belirttiğimiz idari para cezaları devreye girecektir. Kanununun 18. maddesinde sonucu idari para cezasına bağlanan eylemler aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

¹²⁰ Yılmaz ve Karakadılar, “Türkiye’deki Elektronik Ticaret,” 70.

-Aydınlatma yükümlülüğüne aykırı hareket edenlere 5.000-100.000 TL (2021 yılı için: 9.834-196.686 TL)

-Veri güvenliğine ilişkin sorumluluklarını yerine getirmeyenlere 15.000-100.000 TL (2021 yılı için: 29.503-1.966.862 TL),

-Kurulun kararlarını icra etmeyenlere (m.15) 25.000-100.000 (2021 yılı için: 49.172-1.966.862 TL),

-VERBİS'e kayıt ve bildirim hususundaki kurallara uymayanlara 20.000-1.000.000 TL (2021 yılı için 39.337 TL – 1.966.862) tutarında idari para cezası verilebilecektir.¹²¹ Ayrıca, yine Ceza Hukuku anlamında maddi ve manevi unsurları bulunduğu takdirde Türk Ceza Kanunu'nda yazılı olduğu şekilde sorumluların; *Kişisel Verilerin Kaydedilmesi* (m. 135); *Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme Veya Ele Geçirme* (m. 136); *Verileri Yok Etmeme* (m. 138) suçları kapsamında cezalandırılmaları söz konusu olacaktır.

Bir ihlal nedeniyle hem suç hem de kabahat söz konusu olduğunda yani aynı eylem nedeniyle hem yukarıda yazılı idari para cezalarından birini vermek gerekiyor hem de söz konusu eylem TCK'nın m.135 ilâ 138. maddeleri arasındaki suçların oluşmasına neden oluyorsa Kabahatler Kanunu'nun 15/3. maddesi devreye girecektir. İlgili hüküm: *“Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır”* şeklindedir.

Genel kural bu ise de istisnai olarak hem ceza hükümlerinin hem de kabahat hükümlerinin uygulanacağı kanunda açıkça öngörülebilecektir. Örneğin Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesi kapsamındaki suçtan bir kişi mahkûm olduğu halde hakkında vergi zıyaı cezası da uygulanabilecektir. Ancak kişisel

¹²¹ 2021 yılında uygulanacak cezalar için miktarlar 20 Kasım 2020 tarihli ve 31318 sayılı resmi gazetede yayımlanan yeniden değerlendirme oranına (%9,11) göre belirtilmiştir.

verilerin korunması bağlamında böyle bir istisna geçerli olmayıp genel düzenleme caridir.¹²²

Kabahatler Kanunu'nun 15/3. maddesinde belirtilen "*suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan haller*"e şu örnekler verilebilir: Kabahatler Kanununun 9. Maddesine göre kabahat fiilleri hem kast hem taksir ile işlenebilirken; TCK 22/1.maddesine göre taksirli fail, ancak fiilin taksirle işlenmesi suç olarak düzenlenmişse ilgili hükme istinaden cezalandırılabilir.¹²³ TCK'da yer alan kişisel verilerin ihlaline ilişkin suçlar (m.135-138) kasten işlenebilecek suçlardır. Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümleri taksirle ihlal eden kişi hakkında ceza mahkûmiyeti verilemeyecek ancak bu kişinin idari para ceza ile cezalandırılması söz konusu olabilecektir.

Yine, şikâyete bağlı bir suç mevcut olmasına rağmen şikâyet gerçekleşmemiş ise ya da olayda bir hukuka uygunluk nedeni varsa suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan bir hal söz konusu olacaktır.¹²⁴ Bu tür durumlarda da ceza kovuşturması yapılamasa da idari para cezası verilebilecektir.

Yukarıda yazılı olduğu şekilde Kurul'a, Kurul'un her türlü kararını yerine getirmeyenlere yönelik idari para cezası verebilme yetkisinin tanınması, kurulun güçlü yetkilerinin icrasına ilişkin önemli bir düzenlemedir.¹²⁵ Yine, Kanun veri ihlali olduğunda veri sorumlusuna veri ihlali bildiriminde bulunma yükümlülüğü getirmektedir. Buna göre, "*işlenen kişisel verilerin kanuni olmayan yollarla başkaları tarafından elde edilmesi hâlinde, veri sorumlusu bu durumu en kısa sürede ilgisine ve Kurula bildirir. Kurul, gerekmesi hâlinde bu durumu, kendi internet sitesinde*

¹²² Murat Kart ve Aslıhan Ketizmen, "Kabahatler Kanunu'nun İçtima Hükümleri Açısından Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Suç ve Kabahatler ile Kurul'un İdari Ceza Kararlarına İlişkin Bir Değerlendirme", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 1, no.2 (2019): 19-27.

¹²³ Kart ve Ketizmen, "Kabahatler Kanunu'nun İçtima," 20.

¹²⁴ Kart ve Ketizmen, "Kabahatler Kanunu'nun İçtima," 20.

¹²⁵ Kart ve Ketizmen, "Kabahatler Kanunu'nun İçtima," 26.

ya da uygun göreceği başka bir yöntemle ilan edebilir (m. 12/5)". Örneğin "Yemek Sepeti Elektronik İletişim Perakende Gıda Lojistik AŞ" isimli elektronik ticaret yapan şirketin veri ihlali bildirimini üzerine Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 29.03.2021 tarih ve 2021/321 sayılı kararı ile veri ihlalinin bazı detaylarını internet sitesinden paylaşmış ve incelemenin devam ettiğini kamuoyuna duyurmuştur. Kurul, inceleme neticesinde gerekli göreceği yaptırımların uygulanmasına karar verebilecektir.

Kurul, kişisel verilerin korunması hususunda ilgili kişinin şikâyeti üzerine veya resen devreye girebilir. İlgili kişinin şikâyet hakkını kullanabilmesi için öncelikle veri sorumlusuna müracaat etmesi gerekmektedir. Veri sorumlusu en geç otuz gün içinde ilgili kişiye cevap vermelidir. Verilen cevabı yetersiz bulan ya da müracaatı cevapsız bırakılan ilgili kişi 30 gün içinde Kural'a şikâyet hakkını kullanabilecektir. Aşağıda konumuz bağlamında Kurul'un şikâyet üzerine ve resen yaptığı incelemelere ilişkin örnek kararlara değinmek istiyoruz.

Kurul'un önüne gelen bir olayda¹²⁶ ilgili kişi, veri sorumlusundan, abonelik sözleşmesi yapmak üzere yaptığı telefon görüşme kayıtlarını istemiştir. Veri sorumlusu şirket, telefon görüşmesinde müşteri temsilcisinin ses kayıtlarının da yer aldığını ve bu kayıtların da kişisel veri olduğunu, bu nedenle söz konusu verilerin ilgili kişiye verilemeyeceğini ancak yetkili adli ve idari mercilere verilebileceğini belirtmiştir. Kurul konuyu değerlendirmiş ve kararında şu hususlara değinmiştir:

-6365 Sayılı Kanun'unda elektronik iletişim araçlarıyla yapılan sözleşmelerin Kanun kapsamında olduğu belirtilmekle beraber elektronik sözleşmelerin tanımı yapılmamıştır. Ancak Kanunun 2. maddesinde yer alan "elektronik ileti" tanımının içeriği nazara alındığında telefon ile yapılan sözleşmeler 6365 Sayılı Kanun kapsamında elektronik sözleşme kabul edilmelidir.

¹²⁶ Kişisel Verileri Koruma Kurulu Kararı, 2020/746, 29.09.2020.

-İlgili kişinin, KVKK 11/b. maddesinde belirtilen “*Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme*” hakkı kapsamında talep ettiği veriye erişim hakkı bulunmaktadır. Ancak erişim hakkı kullanılırken veri sorumlusunun veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri nazara alınarak, veri içeriğine makul şekilde ulaşılabilecektir. Bu çerçevede erişim hakkının, söz konusu ses kayıtlarının doğrudan verilmesi yerine başkasına ait kişisel veriler maskelenmek suretiyle ses kayıtlarının dökümlerinin verilerek kullandırılması gerekmektedir.

Kurul’un “Amazon Turkey” hakkında yapılan bir ihbar üzerine resen yaptığı inceleme sonucunda verdiği bir kararda¹²⁷ da konumuz bağlamında önemli hususlar yer almaktadır:

İhbarda özetle; 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca hizmet sağlayıcı ve aracı hizmet sağlayıcı niteliğinde olan www.amazon.com.tr sitesinin ilgililerden elektronik ticari ileti gönderebilmek için açık rıza almadığı, site tarafından açık rıza dışında bir işleme nedeninin varlığına ilişkin açıklamanın da yapılmadığı; sitede yer alan açıklamalardan, siteyi sadece ziyaret eden bir kişinin kişisel verilerinin işlenmesine ve kendisine ticari elektronik ileti gönderilmesine (bu ziyaret nedeniyle) onay verdiğinin varsayıldığı; alışveriş için üye hesabı açmanın zorunlu olduğu, üye hesabı açılırken kullanım ve satış şartlarının da kabul edildiği ve bu kapsamda ticari elektronik iletiye de onay vermenin zorunlu olduğu, bu durumun Kurul’un önceki kararlarında belirtildiği üzere açık rızanın hizmet şartına bağlanamayacağı ilkesine aykırı olduğu; yine sitede yer alan açıklamalardan kişisel verilerin yurtdışına aktarıldığının anlaşıldığı ancak üyelik hesabı oluşturma ve alışveriş yapma sırasında bu hususta ilgili kişiden açık rıza alınmadığı, bu durumun Kanun’un 9. maddesine aykırılık oluşturacağı hususları belirtilmiştir.

¹²⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurulu Kararı, 2020/173, 27.02.2020.

Veri Sorumlusu savunmasında: ticari elektronik iletilere ilişkin şikâyetlerin Ticaret Bakanlığına iletilmesi gerektiğini; ticari elektronik iletiler bakımından müşterilere tercih hakkı tanındığı; müşteri hesabı oluşturulduğunda “Gizlilik Bildirimi”nin de kabul edildiğini, böylece ilgililerin kişisel verilerinin işlenmesine ve yurtdışına aktarımına onay vermiş olduklarını, belirtmiştir.

Kurul’un yaptığı değerlendirmede şu hususlara yer verilmiştir:

Öncelikle, Veri Sorumlusunun ihbara bakmaya yetkili merciin Ticaret Bakanlığı olduğu yönündeki savunması bakımından; ticari elektronik ileti gönderilmesi için telefon, e posta gibi verilerin işlenmesi gerekmekte olup ihbarcının şikâyeti bu hususa ilişkin olduğundan mezkûr savunma reddedilmiştir. Ayrıca, ihbarcının aynı konuya ilişkin Ticaret Bakanlığı’na yaptığı başvurusu da anılan Bakanlık tarafından Kurul’un yetkili olduğu belirtilmek suretiyle başvuru Kurul’a gönderilmiştir.

Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmeliğin 5/1; 7/1 ve 12/2 maddeleri gereğince ticari elektronik ileti gönderilebilmesi için onay alınması şart olduğu gibi bu kapsamda kişisel verilerin işlenebilmesi için de ilgili kişiden onay alınması gerekmektedir.

Sitede hesap oluşturulduğunda elektronik ileti gönderilmesine dair seçenekler otomatik tıklanmış olarak gelmektedir ve bu durum açık rızanın *opt-in* yani bireyin bilinçli eylemi ile alınması prensibine aykırıdır.

Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğin¹²⁸ 5/1-f maddesinde aydınlatma ve açık rızanın alınmasının aynı anda yapılamayacağı, ayrı ayrı işlemler olarak gerçekleştirilmesi

¹²⁸ RG. 10.03.2018, S. 30356.

gerektiği belirtilmesine rağmen, şirketin, müşterinin gizlilik bildirimini onaylayarak açık rızanın alındığı yönündeki savunması da kabul edilebilir bulunmamıştır. Neticede, Şirket'in 6698 sayılı Kanun'un 12. Maddesine aykırı hareket ettiği sonucuna varılmıştır.

Kişisel veriler aynı zamanda kişiye sıkı sıkıya bağlı kişilik hakkı mahiyetinde olduğu için¹²⁹ kişisel verileri korunmayan kişi TMK'nın 24-25 maddelerine göre kişilik haklarının saldırıya uğramasından kaynaklı davaları açabilir. Buna göre, ilgili kişi mahkemeden saldırıya ilişkin tespit, önleme ve durdurma taleplerinde bulunabilir. Yine, haksız fiil teşkil eden eylemler nedeniyle Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesi bağlamında manevi tazminat davası da açılabilir.¹³⁰

Nitekim KVKK 11/ğ maddesinde de kanuna aykırı olarak kişisel verisi işlenen kişinin zararının tazminini isteme hakkından bahsedilmektedir. Bu kapsamda veri sorumlusu özel kişi/kurum olduğunda maddi ve manevi tazminat davaları söz konusu olacaktır. Veri sorumlusu kamu tüzel kişisi olduğunda ise tam yargı davaları söz konusu olacaktır.¹³¹

Son olarak uluslararası elektronik ticaret sitelerine değinmek isteriz. Uluslararası şirketlerce toplanan verilerin kötü niyetli kullanımı da söz konusu olabilmektedir. Nitekim Londra merkezli bir şirket hakkında milyonlarca Facebook kullanıcısının kişisel verilerini kullanarak 2016 yılındaki ABD başkanlık seçimleri ve İngiltere'deki Brexit Referandumu sonuçlarını etkilemek amaçlı eylemlerde bulunduğu iddiasıyla soruşturma başlatıldığı bilinmektedir. Big Data boyutuna varacak kişisel veriler genel olarak Google, Alibaba, Amazon gibi uluslararası şirketler tarafından toplanmakta olup, söz

¹²⁹ Oğuz, "Kişisel Verilerin Korunması," 121.

¹³⁰ Kemal Atasoy, "Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası," *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, no. 3 (2016): 274.

¹³¹ Oğuz, "Kişisel Verilerin Korunması," 137.

konusu verilerin bireylerin algılarının yönetilmesinde kullanılma ihtimali oldukça yüksektir.¹³²

Bu noktada, söz konusu şirket merkezlerinin Türkiye’de bulunmadığı nazara alındığında KVKK kapsamındaki ihlaller bakımından Türk Hukuku çerçevesinde yaptırım uygulamanın oldukça zor olduğunu belirtmek isteriz. Devletimiz gerek kişisel verilerin korunması alanında gerekse benzer başka alanlarda ortaya çıkan sorunlar nedeniyle söz konusu uluslararası şirketleri Türkiye’de temsilcilik açmaya zorlamaktadır. Bu çerçevede yakın zamanda özellikle sosyal medya siteleri bakımından 7253 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹³³” yürürlüğe girmiştir. Ancak, bu kanun elektronik ticaret sitelerini kapsamamaktadır. Her ne kadar “Amazon” gibi bazı şirketler Türkiye’de temsilcilik açmış ise de bu hususta zorlayıcı bir düzenleme bulunmamaktadır. Sosyal medya siteleri için getirilen düzenleme benzeri bir düzenlemeye elektronik ticaret siteleri bakımından da ihtiyaç bulunmaktadır.

SONUÇ

Kişisel veri kavramı, teknolojinin baş döndürücü gelişiminin bir yansıması olarak hukuk dünyamızda artık çok daha geniş bir alan bulmaktadır. Kişisel veriler, yeterli düzeyde korunmadığında ve bu alandaki hukuki sınırlar net bir şekilde belirlenmediğinde, hukuk dışı yöntemlerle kişisel veriler toplanıp algıları uluslararası sermaye şirketlerince yönetilen modern köle toplumlarının ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır.

Ülkemizde, Kişisel Verileri Koruma Kanunu’nun kabul edilerek Kişisel Verileri Koruma Kurumu ile Kişisel Verileri Koruma Kurulu’nun tesis edilmesi önemlidir. Yine, Kanun çerçevesinde gerek kamuya gerekse özel sektöre yasal

¹³² Oğuz, “Kişisel Verilerin Korunması,” 136.

¹³³ R.G. 31.07.2020, S. 31202.

standartlarla uyumlu hale gelme zorunluluklarının yüklenmiş olması olumlu gelişmelerdir.

Kurum tarafından oluşturulan VERBİS'in konumuz bağlamında bir farkındalığın oluşmasına ciddi katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. VERBİS'e kayıt tarihleri çeşitli gerekçelerle birkaç kez ertelenmiştir. Bu tarihlerin yeniden ertelenmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca şunu da önemle vurgulamak isteriz ki VERBİS'e kayıt olma süresi ertelenmiş olsa da 6698 sayılı Kişisel Verilerin Koruması Kanunu hükümlerine uymak zorunluluğu devam etmektedir. Kanun hükümlerine uymak bakımından bir erteleme söz konusu değildir.

Öte yandan VERBİS kapsamında, sorumlulardan topladıkları kişisel verilere ilişkin sadece kategorik bazda verilerin istenilmesi; devasa veri tabanlarının yasal standartlara uyumu konusunda etkin bir denetim mekanizmasının kurulamamış olması da ciddi bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada, VERBİS'i etkin ve Kanun'un amaçladığı korumayı sağlayacak hale getirmek için şirketlerin kategorik bazda verilerini girmesi ile yetinilmeyerek güçlü bilişim sistemleriyle detaylı olarak girilen kayıtların kontrol edilip denetlenebilmesi sağlanmalıdır. Bu denetimi yapabilmek üzere Kurum bünyesinde denetim standartları belirlenerek istihdam edilecek uzman denetçilerle Kanun'un etkin olarak uygulamasını sağlamak gerekmektedir. Zira, kurulun resen harekete geçme yetkisi olmasına rağmen harekete geçtiğinde gerekli hukuki-tekniik incelemeleri yapabilecek uzman kadrosu bulunmamaktadır.

Ticaret Bakanlığınca geliştirilen ETBİS (Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi), İYS (Ticari Elektronik İleti Yönetim Sistemi) ve Güven Damgası uygulamaları kişisel verilerin korunması bağlamında konuya ciddi katkısı olacağı değerlendirilen sistemlerdir. Bu sistemlerin geliştirilmesindeki baskın düşünce elektronik ticarete olan güvenin artırılması düşüncesidir. Söz konusu güven duygusunun gelişiminde kullanıcı profil

bilgisinden, ödeme bilgisine varıncaya kadar kişisel verilerin korunması çok önemlidir.

Konumuz bağlamında Ticaret Bakanlığı ile Kişisel Verileri Koruma Kurumu arasında güçlü bir iletişimin ve iş birliğinin sürekli hale getirilmesi şarttır. Bu iletişim ve iş birliği hem yasal düzenlemelerin yapım sürecinde hem de ayrı ayrı geliştirilen bilgi yönetim sistemleri arasında uyum sağlanması bakımından oldukça önemlidir.

Devasa boyutta kişisel veri elde ettiği halde Türkiye’de temsilciliği bulunmayan uluslararası elektronik ticaret şirketleri hakkında da gerektiğinde denetim yapılabilmesi ve yaptırım uygulanabilmesi için gerekli yasal değişikliklerin yapılması şarttır. Zira söz konusu şirketlerin bugün için denetimi yapılamamaktadır.

Kişisel Verileri Koruma Kanunu’nun getirdiği yükümlülükleri yerine getirmek, elektronik ticaret yapan kişiler ve şirketler için başlangıçta zorluklar içerse de veri güvenliğinin sağlanması, uzun vadede elektronik ticarete güvenin artmasını ve dolayısıyla elektronik ticaretin büyümesini sağlayacaktır. Öte yandan, Kanun’un etkin bir şekilde uygulanmasıyla bireylerin kişisel hakları korunarak özel hayatın gizliliği hakkı teminat altına alınmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkurt, Sinan Sami. "Elektronik Ortamda Hizmet Sunumu ve Buna İlişkin Sözleşmelerin Hukuki Niteliği." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60, no. 1 (2011): 19-49.
- Akkurt, Sinan Sami. "Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış." *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 2, no. 1 (2020): 20-32.
- Arslan, İsmet Kahraman ve Öz, Neslihan "Elektronik Ticaret Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk." *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19, no. 38, (2020): 13-31.
- Atasoy, Kemal. "Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması Ve Veri Sahibinin Rızası." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, no. 3 (2016): 269-301.
- Avrupa Birliği Adalet Divanı. *Judgment of 19 October 2016, Breyer. C-582/14, EU: C: 2016: 779. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=184668&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2725971>.*
- Balaban, Mahmut Furkan. "İleti Yönetim Sisteminin Kurulması Ve Ticari İletişim Ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik'in Değerlendirilmesi." *Bilişim Hukuku Dergisi* 2, no. 2 (2020): 181-219.
- Balaban, Semiha Önder. "Milletlerarası Özel Hukukta Elektronik Sözleşmeler." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Başalp, Nilgün. "Bilgi Teknolojileri Dış Kaynak Alımında (Outsourcing) Kişisel Verilerin Korunması ve Gizlilik Sözleşmeleri." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

- Bük, Alaattin. *Bilişim Alanında Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Demirbaş, Harun. 6563 Sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Kapsamında Hizmet Sağlayıcıları ve Aracı Hizmet Sağlayıcılarının Yükümlülükleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.
- Elibol, Halil ve Kesici, Burcu. "Çağdaş İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret." *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, no. 11 (2004): 303-329.
- EUR-Lex. "Directive 95/46/EC of The European Parliament and of The Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data." <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=EN>.
- EUR-Lex. "Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market." <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031&from=DE>.
- EUR-Lex. "Directive 2002/58/EC of the European Parliament and of the Council of 12 July 2002 concerning the processing of personal data and the protection of privacy in the electronic communications sector (Directive on privacy and electronic communications)." <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002L0058&from=EN>.
- Gezder, Ümit. "Elektronik Ticaret Hukuki İşlemlerinin Ayrımı- Dijital İçerik ve Hukuki Niteliği." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, no. 3 (2016): 1119-1132.
- Hamamcıoğlu, Esra. "Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu." *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 35 (2018): 43-72.

-
- Kaya, Ferman. E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Yansımaları. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Karlıdağ, Serpil. "Ekonomi Politik Acıdan Kişisel Verilerin Korunması." *Amme İdaresi Dergisi* 46, no. 1 (2013): 127-152.
- Kart, Aslıhan ve Ketizmen, Murat. "Kabahatler Kanunu'nun İçtima Hükümleri Açısından Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Suç ve Kabahatler ile Kurul'un İdari Ceza Kararlarına İlişkin Bir Değerlendirme." *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 1, no.2 (2019): 17-29.
- Ketizmen, Murat ve Kart, Aslıhan. "Kişisel veri ve rekabet hukuku kapsamında 'Big data'." *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 1, no. 1 (2019): 64-76.
- Keser, Leyla. "Kişisel Veriler Kanunu'nun Getirdikleri." Video, 1:27:50. Yükleyen: E-Ticaret ve İnternet Hukuku Derneği. Yükleme Tarihi: Kasım 22, 2016. Erişim Tarihi: Kasım 16, 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=yyMUPZSXtoY>.
- Keser, Yıldırım. "Tüketicinin Kişisel Verisinin İşlenmesinde Açık Rıza." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 28, no. 3 (2020): 1181-1215.
- Küzeci, Elif. "Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması." *Türkiye Bilişim Derneği Bilişim Dergisi*, no. 128 (2011): 142-149.
- KVKK. "Açık rıza nedir." Erişim Tarihi: Kasım 17, 2019. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4118/Videolar?&page=2>.
- KVKK. "Aydınlatma Yükümlülüğü." Erişim Tarihi: Kasım 17, 2019. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4118/Videolar?&page=2>.
- KVKK. "Kişisel Verileri Koruma Kanunu Hakkında Sıkça Sorulan Sorular." Erişim Tarihi: Şubat 13, 2020. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4196/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Hakkinda-Sikca-Sorulan-Sorular>.
- KVKK. "Kişisel Verileri Koruma Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi." Erişim Tarihi: Şubat 19, 2020.

<https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/41784a70-2bac-4e4a-830f-35c628468646.PDF>.

Moral, Vefa Reşat ve Aşıkoğlu, İpek. "E-ticarette Kişisel Verilerin Korunması," Erişim Tarihi: Aralık 29, 2019. <http://moral.av.tr/e-ticarette-kisisel-verilerin-korunmasi?l=null>.

Oğuz, Habip. "Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum." *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, no. 3 (2013): 1-38.

Oğuz, Sefer. "Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri." *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi* 13, no. 2 (2018): 121-138

Özdemir, Hayrünnisa. *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.

Paşaoğlu, Cengiz. "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kişilerin Temel Hak ve Özgürlüklerini Korumak Amacındadır." Video, 32:13. *1.e-Safe Boğaziçi Kişisel Verileri Korumada Yerli Çözümler Zirvesi*. Yükleyen: e-Safe. Yükleme tarihi: Ağustos 25, 2019. Erişim Tarihi: Şubat 21, 2020. https://www.youtube.com/watch?v=e-M392izsks&ab_channel=e-Safe.

Sağlam Atabarut, İpek. "Elektronik Sözleşmeler." Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Taşkaya, Merih ve Talay, Ömür. "Dijital Gözetimin Pazarlama Amaçlı Araçları: 'Çerezler' ve Çerez Kullanımında 'Açık Rıza'". *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, no. 31 (2019): 356-376.

Yılmaz, Engin ve Karakadılar, İbrahim Sarper. "Türkiye'deki Elektronik Ticaret Uygulamalarına Müşteri Gözünden Bakış ve İyileştirme Önerileri." *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6, no. 1 (2019): 53-75.

-
- Taştan, Furkan Güven. *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: On İki Levha, 2017.
- Ticaret Bakanlığı. "İstatistikler." Erişim Tarihi: Nisan 30, 2021. <https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler>.
- TDK Sözlük, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2019. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=>.
- Turan, Gamze. "Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 21, no. 77 (2008): 87-119.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporları. Ankara: TBMM, 2011. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss240.pdf>.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu*. Ankara: TBMM, 2016. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu. Ankara: TBMM, 2010. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss497.pdf>